

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Klavír

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OSTRAVSKÁ KLAVÍRNÍ ŠKOLA PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

Marek Kozák

Vedoucí práce: prof. Ivan Klánský

Oponent práce: doc. Boris Krajný

Datum obhajoby: 7. 6. 2019

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2019

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of Music

Piano

MASTER 'S THESIS

**PIANO EDUCATION IN OSTRAVA AFTER THE 2nd
WORLD WAR**

Marek Kozák

Thesis Advisor: Prof. Ivan Klánský

Thesis Opponent: Doc. Boris Krajný

Date of thesis defense: 7th June

Academic title granted: MgA.

Prague, 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci na téma

OSTRAVSKÁ KLAVÍRNÍ ŠKOLA PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím odborné literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků společenské práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Práce je rozdělena na čtyři hlavní části. První část obsahuje stručnou obecnou historii ostravského hudebního školství. Druhá se zaměřuje na nejstarší osobnosti klavírní pedagogiky, které v Ostravě působily po druhé světové válce a staly se zakládajícími profesory Vyšší hudebně pedagogické školy. Většina z nich patří také do třetí části, která se zaměřuje na pedagogy Ostravské konzervatoře, kterou však po roce 1959 obohatilo mnoho nových osobností. Čtvrtá část se věnuje pedagogům, kteří působili na Ostravské univerzitě. V závěru práce je uvedena také současná podoba konzervatoře a univerzity.

Abstract

The thesis is divided into four main parts. The first part contains a short history of music schools in Ostrava. The second one focuses on the oldest generation of piano teachers in Ostrava after the second world war. They were also the founding members of VHPS. Many of them are to be found in the third part as well, which concerns the teachers in the Ostrava Conservatory, which after 1959 saw the addition of many new colleagues. The fourth part deals with teachers at the university in Ostrava, and the thesis concludes with a look at the current conservatory and university.

Obsah

Seznam příloh

Seznam použitých zkratk a symbolů

Úvod	10
1. Historie ostravského hudebního školství	11
1.1. Hudební škola Matice školské	12
1.2. Hudební školy v Zábřehu, Slezské Ostravě a Vítkovicích	14
1.3. Vyšší hudebně pedagogická škola	16
1.4. Ostravská univerzita	18
2. Pedagogové Vyšší hudebně pedagogické školy (1953 – 1959)	19
2.1. Františka Reková	21
2.2. Terezie Trösterová	23
2.3. Josef Kysela	25
2.4. Danuše Myšková	27
2.5. Milada Šlachtová	29
2.6. Zdeněk Stibor	31
3. Pedagogové Státní konzervatoře v Ostravě po roce 1959	33
3.1. Věra Čanová a Zdeněk Duchoslav	34
3.1.1. Věra Čanová	35
3.1.2. Zdeněk Duchoslav	36
3.2. Jan Marcol	38
3.3. Jana Marcolová	40
3.4. Marta Toaderová	41
3.5. Zdeněk Pěček	44
4. Pedagogové Ostravské univerzity	45
4.1. Rudolf Bernatík	46
4.2. Elena Gilels	48
4.3. Igor Katajev	49

5. Současnost klavírního oddělení Janáčkovy konzervatoře	50
6. Současnost Fakulty umění Ostravské univerzity	53
7. Významní klavíristé přesahující žánr klasické hudby.....	55
8. Přínos a shrnutí ostravské klavírní školy.....	56
Závěr	59
 Seznam použitých pramenů a literatury	
Seznam literatury	60
Seznam internetových pramenů.....	61
Seznam ústních pramenů - osobní rozhovory	63
 Přílohy	 64

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Terezie Trösterová

Příloha č. 2 – Josef Kysela

Příloha č. 3 – Milada Šlachtová

Příloha č. 4 – Jan Marcol

Příloha č. 5 – Program koncertu klavírního dua Čanová - Duchoslav

Příloha č. 6 – Zdeněk Stibor s Janem Niedobou

Příloha č. 7 – Marta Toaderová

Příloha č. 8 – Repertoár a kritiky Jana Marcola

Příloha č. 9 – Program koncertu tří ostravských klavíristů z roku 1970

Příloha č. 10 – Rudolf Bernatík s Lukášem Vondráčkem

Příloha č. 11 – Klavírní oddělení JKO v roce 2003

Příloha č. 12 – Rudolf Bernatík se svou první učitelkou klavíru Vlastou Lipinovou

Seznam použitých zkratek a symbolů

MÚHAZ – Masarykův ústav hudby a zpěvu v Moravské Ostravě

ÚHAZ – Ústav hudby a zpěvu v Moravské Ostravě

VHPŠ – Vyšší hudebně pedagogická škola

VŠMU – Vysoká škola múzických umění v Bratislavě

JKO – Janáčkova konzervatoř v Ostravě

AMU – Akademie múzických umění v Praze

JAMU – Janáčkova akademie múzických umění v Brně

FU OU – Fakulta umění Ostravské univerzity

LŠU – Lidová škola umění

Úvod

Moravská Ostrava, původně malá vesnice, jistě netušila, kolika hudebníkům se stane prvním a mnohdy nejzásadnějším místem vzdělávání. Přelom 19. a zejména 20. století je ve znamení rozvoje a růstu města. Právě tato doba je také nejzajímavější z hlediska hudební historie. V začátcích minulého století bylo klíčové zakládání prvních hudebních škol. Zahájení vysílání ostravského rozhlasu do Ostravy přitáhlo mnoho zajímavých osobností, mj. Erwina Schulhoffa, Jaroslava Vogela, Josefa Schreibera. Díky kontaktům zejména Jaroslava Vogela v Ostravě vystoupili v 30. letech minulého století významní skladatelé jako Igor Stravinský, Paul Hindemith a Sergej Prokofjev. Všechny tyto osobnosti poznamenaly ostravský kulturní život minulého století.

Ostrava byla kvůli svému opožděnému vývoji vždy tak trochu ve stínu našich dvou hlavních metropolí (Praha, Brno). Možná právě jistá houževnatost ze strany ostravských muzikantů, vyrovnat se jim, zapříčinila takové množství skvělých hudebníků pocházejících z tohoto hornického města. O inspirativní prostředí se postaraly výše zmíněné osobnosti, které Ostravě vdechly nesmazatelnou stopu.

Téma ostravské klavírní školy mne vždy velmi zajímalo, protože jsem sám studoval na Janáčkově konzervatoři v Ostravě. Globálně ovšem čtenář nemá šanci najít žádné pojednání o velmi zajímavých osobnostech pianistického světa, které by dalo obšírnější informaci o tradicích, z kterých sami vzešli.

Mým hlavním cílem je seznámit čtenáře s nejvýznamnějšími a dlouholetými kantory, kteří své získané vědomosti předávali studentům v rámci ostravských hudebních škol. Pokusím se také u nejzásadnějších pedagogů specifikovat jejich styl výuky a najít historické souvislosti v tradicích, z kterých pocházejí. Pro snadnější orientaci v historickém kontextu předkládám v úvodu informace o vývoji ostravských hudebních škol a založení nejvýznamnější z nich, současné Janáčkovy konzervatoře v Ostravě, která se stala „almou mater“ mnoha světovým hudebníkům.

Pro úplnost v závěrečné části mé diplomové práce považuji za důležité předložit čtenáři současnou podobu středního a vysokého hudebního školství v Ostravě.

Vzhledem k nedostatku literatury k tomuto tématu jsem odkázán na osobní rozhovory s mnoha klavíristy a osobnostmi hudebního života Ostravy.

1. Historie ostravského hudebního školství

V Ostravě existovalo v první polovině 20. století několik hudebních škol, které daly podnět ke vzniku dnešní Janáčkovy konzervatoře, dříve Státní konzervatoře a původně Vyšší hudebně pedagogické škole. Vůbec první zmínku o české soukromé hudební škole nacházíme v roce 1891, kdy byla založena Akademická hudební škola Rudolfem Kadlečkem. Činnost této hudební instituce bohužel neměla dlouhého trvání a byla přerušena smrtí Rudolfa Kadlečka během první světové války, v roce 1917. Pro německé obyvatelstvo byl v roce 1893 založen Hudebně vzdělávací ústav Artura Könnemanna.¹

¹ STEINMETZ, Karel. *Ostrava hudební: vývoj hudební kultury jednoho města v posledních 160 letech*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014.

1.1. Hudební škola Matice školské

Za významný mezník v dějinách ostravského hudebního školství považují založení Hudební a varhanické školy Matice školské Janáčkovým žákem Eduardem Marhulou v roce 1907 v Mariánských horách. V začátcích se na této škole vyučovala hra na varhany, klavír, housle a sólový zpěv. Během první světové války byla činnost školy přerušena odchodem Eduarda Marhuly na frontu. V době první republiky byla činnost školy obnovena a rozšířena o pedagogické oddělení, které mělo vychovávat budoucí učitele hudby a ředitele kůru. Toto rozšíření bylo vymezeno osnovami státních konzervatoří a přineslo podstatně větší zájem ze strany žáků. Bylo nezbytné získat novou budovu, což se Marhulovi začátkem 20. let minulého století podařilo. Bohužel však krátce nato zemřel (6. května 1925). Po jeho smrti se stal ředitelem školy další Janáčkův žák – František Míťa Hradil. Díky stále narůstajícímu zájmu ze strany studentů ani nová budova kapacitně nevyhovovala. Za nového Hradilova vedení se podařilo školu přestěhovat do centra města. Od roku 1935 zde fungovala jako Masarykův ústav hudby a zpěvu (během druhé světové války pouze Ústav hudby a zpěvu). Charakter ryze české hudební instituce však neztratil MÚHAZ ani během války. Z tohoto ústavu vzešlo mnoho pozdějších významných pedagogů. Někteří z nich působili mimo Ostravu (Ilja Hurník, Jiřina Hofmanová), jiní předávali získané zkušenosti na pozdější VHPŠ (Věra Čanová, Danuše Myšková, Vladimír Čech a další). V řadách profesorského sboru bylo zásadní působení významného českého klavíristy Emila Mikelky, dále Libuše Adamcové – Svobodové, Boženy Liskové, Olgy Hartmanové a dalších.²

Ve výčtu jmen zazněla dvě, která mají pianistický nadregionální přesah. Je známo, že Ilja Hurník pocházel z Poruby (dnešní část Ostravy), ale vzhledem k renesanční šíři jeho profesí už si ne každý uvědomí, že začínal jako klavírista na Marhulově Hudební škole Matice školské v Mariánských Horách. Jeho první učitelkou byla Božena Lisková – Mazenauerová, žákyně Viléma Kurze. Dalším učitelem mu byl významný český klavírista Emil Mikelka, působící na MÚHAZ do roku 1940. O dva roky dříve opouští Hurníkovi toto město před sudetským zábořem a stěhují se do Prahy. Po roce 1940 se oba potkávají v Praze. Mikelka se stává profesorem pražské konzervatoře a Hurník studuje u učitele své první

² HRADIL, František Míťa. *Hudebníci a pěvci v kraji Leoše Janáčka: paměti a dokumentace*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1981. 315 s.

učitelky, Viléma Kurze. Jeho studia jsou přerušena Kurzovou smrtí. Ilja Hurník absolvoval pražskou AMU v klavírní třídě jeho dcery, Ilony Štěpánové – Kurzové v roce 1952.

Hurník i Mikelka byli významní klavíristé a obohatili svým působením ostravskou klavírní školu první poloviny minulého století.

1.2. Hudební školy v Zábřehu, Slezské Ostravě a Vítkovicích

V roce 1908 došlo k založení dvou dalších hudebních škol v Ostravě. Není náhodou, že oba ředitelé a zakladatelé byli rovněž absolventi varhanické školy Leoše Janáčka v Brně jako Eduard Marhula. První z nich, Vilém Petrželka, se stal ředitelem Hudební a pěvecké školy místního odboru v Ostravě – Zábřehu. V jeho práci po půlročním působení pokračoval varhaník a skladatel Josef Černocký. Houslista a skladatel Edvard Rund zahájil činnost Hudební školy pěveckého spolku Záboj ve Slezské Ostravě. I tyto školy byly v dvacátých letech minulého století rozšířeny o pedagogická oddělení. V roce 1922 byla založená nejmladší z nich – Hudební škola skupiny kovodělníků v Ostravě Vítkovicích. U zrodů stáli Antonín Hradil se synem Františkem Mířou Hradilem, který se stal jejím prvním ředitelem. Po smrti Eduarda Marhuly však převzal ředitelské místo na Hudební škole Matice školské a na jeho místo byl přijat Jan Pešat. Tomu se v následujících letech podařila zajistit stavba nové budovy (rovněž z důvodu nedostačující kapacity), a došlo také k přejmenování na Hudební školu dr. Leoše Janáčka. Svolení k přejmenování dala v dopise z 18. Zář 1935 jeho manželka, Zdenka Janáčková, se slovy „Škola je v jeho rodném kraji, který tak miloval“.³ Hře na klavír zde vyučovaly Františka Reková, Milada Šlachtová či Milada Hendrychová. Jedním z velmi úspěšných studentů této školy byl pozdější dlouholetý profesor ostravské konzervatoře Zdeněk Stibor, který zde začínal u jedné z nejstarších profesorek ostravské klavírní školy Františky Rekové. Zajímavostí této školy byly také přednáškové cykly osobností hudebního světa (J. Vogel, J. Schreiber, G. Černušiak) a vystoupení hostujících umělců při školních koncertech. V rámci jednoho z nich provedl brněnský rektor JAMU Ludvík Kundera Janáčkův cyklus V mlhách a část jeho Concertina se školním orchestrem.

Masarykův ústav hudby a zpěvu (původně Marhulovu školu Matice školské) a Pešatovu Hudební školu dr. Leoše Janáčka považujeme za předchůdce dnešní Janáčkovy konzervatoře. Obě tyto školy vytvořily bezprostřední podmínky pro založení středního hudebního školství v Ostravě. Mnoho z řad pedagogů pokračovalo ve své dráze na VHPŠ a pro studenty zde byla konečně plnohodnotná střední hudební škola. Myšlenka založit střední školu konzervatorního typu v Ostravě zrála jistě několik desetiletí, ale pravý čas

³ STEINMETZ, Karel. *Ostrava hudební: vývoj hudební kultury jednoho města v posledních 160 letech*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014.

nadešel až po skončení 2. světové války. Pro založení bylo také mnoho významných osobností, zejména pak členové nově založené pobočky svazu československých skladatelů – Rudolf Kubín (první ředitel VHPŠ), František Míťa Hradil, Vlastimil Musil, Václav Bělohavý a Miroslav Klega.⁴

⁴ STEINMETZ, Karel. *Ostrava hudební: vývoj hudební kultury jednoho města v posledních 160 letech*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014.

1.3. Vyšší hudebně pedagogická škola

Založení hudební školy s názvem Vyšší hudebně pedagogická škola bylo potvrzeno výnosem státního výboru pro věci umění č.40/719/53 ze dne 14. 8. 1953. Výuka byla zahájena 30. září téhož roku.⁵ První školní rok a začátky vyučování nebyly vůbec jednoduché. Nepodařilo se totiž vyřešit hlavní otázku budovy a vyučovalo se střídavě na deseti různých místech (například v bývalé budově MÚHAZ, v Loutkovém divadle, v Polském domě nebo dokonce v závodním klubu rozhlasu).

Jisté zlepšení nastalo v roce 1954, kdy se podařilo získat budovu bývalého charitativního ústavu „Ludmila“ (ulice Hrabákova). Tato budova postupem času rovněž nespĺňovala požadavky, ale její získání v roce 1954 bylo základní otázkou existence školy. K přestěhování do „nové“ budovy se váže mnoho vzpomínek. Klavírista Rudolf Bernatík vzpomíná na svá studentská léta v jednom z rozhovorů. Podmínkou získání budovy „Ludmila“ bylo mimo jiné totiž její vyčištění a kompletní úklid. *„Zdaleka nešlo jen o čištění schodů, ze sklepení jsme vynášeli to nejhorší, co si člověk dokáže představit“*.⁶ Z těchto slov je nám jasné, že to Ostrava neměla jednoduché a přesto se stala kolébkou mnoha vynikajících muzikantů.

Založení VHPŠ v roce 1953/1954 nebylo však jedinou velkou událostí, která se zapsala do dějin ostravské hudební kultury. Nemůžeme opomenout začátky Ostravského symfonického orchestru (dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava), který zahájil svou činnost pod uměleckým vedoucím Otakarem Paříkem. V tomto období vznikají další hudební tělesa, například Ostravský komorní orchestr a také Ostravské kvarteto. Je tedy zřejmé, že období po druhé světové válce bylo velmi přínosné pro rozvoj hudební kultury v hornickém městě.

Po šesti letech, v roce 1959, dochází k formálnímu zrušení Vyšší hudebně pedagogické školy a dále pokračuje pod názvem Státní konzervatoř Ostrava. Výuka pokračuje v budově bývalého charitativního ústavu „Ludmila“ v ulici Hrabákova a pedagogický sbor se rozrůstá o mladé absolventy hudebních škol v Praze a Brně. Státní konzervatoř Ostrava sídlí v ulici Hrabákova celých 42 let.

⁵ MĚRKA, Ivan. *Almanach 50: Janáčkova konzervatoř v Ostravě 1953 - 2003*. Ostrava, 2003.

⁶ Rozhovor s Rudolfem Bernatíkem. [online]. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/bernatik-klavirista-skladatel-ostrava-ostravske-stopy.A180901_424674_ostrava-zpravy_jaga

V roce 1996 získává škola nový název - Janáčkova konzervatoř v Ostravě a stěhuje se do nové budovy v ulici Českobratrská. Teprve tady našla konzervatoř plnohodnotné zázemí. Budova kapacitně vyhovuje velkému počtu studentů nejen instrumentálního, ale taky pěveckého, hudebně - dramatického a tanečního oddělení. Historii této školy by se slušelo věnovat celou obsáhlejší studii, ale v názvu mé diplomové práce je vymezeno zaměření na ostravskou klavírní školu a zejména její významné pedagogy, kteří svou pedagogickou prací ovlivnili příští generace.

1.4. Ostravská univerzita

Snahy o nejvyšší hudební školství najdeme v Ostravě koncem 50. let minulého století. Pedagogická fakulta Ostravské univerzity se stala hlavním působištěm jednoho z nejvýznamnějších pianistů, působících v Ostravě, Rudolfa Bernatíka, který byl hlavním iniciátorem rozvoje vysokého hudebního školství v Ostravě a celý svůj pedagogický život prožil na půdě Ostravské univerzity. Jeho iniciativou vznikla v roce 1991 samostatná umělecko – pedagogická katedra a v roce 2001 Institut pro umělecká studia, jehož ředitelem se přirozeně stal Rudolf Bernatík.

Bernatík začal vyučovat na pedagogické fakultě ostravské univerzity v roce 1966. Teprve však od roku 1991 se jednalo o profesionální výchovu hudebníků. Do té doby zde studovali učitelé hudební výchovy. Velké úsilí hudební i výtvarné sekce vedlo ke komplexní akreditaci bakalářských i magisterských programů. V roce 2007 funguje tato škola pod názvem Fakulta umění Ostravské univerzity a od roku 2011 jde nově studovat také v doktorském programu.

Všestrannost Rudolfa Bernatíka a zejména jeho kontakty z koncertního života umožnily obohacení pedagogického sboru o mnoho zajímavých osobností ze zahraničí. Zvučné jméno po svém otci zdělila ruská klavíristka Elena Gilels, kterou Rudolf Bernatík pozval k vyučování hned po roce 1991. Dalšími hostujícími profesory byli Czeslaw Stanczyk a Nataša Veljkovič.⁷

Možná se nabízí otázka, proč vlastně vznikla vysoká hudební škola v Ostravě. Důvod byl prostý. Mnoho z absolventů konzervatoře odcházelo studovat do Prahy, Brna nebo eventuálně Bratislavy a častým jevem bylo, že už se do svého rodného kraje nevrátili. Hlavním cílem tedy bylo zachovat talentované lidi v Ostravě a samozřejmě přitáhnout i studenty z okolí. Na další roky je plánovaná nová budova, která jistě prospěje dalšímu rozvoji školy.

⁷ STEINMETZ, Karel. *Ostrava hudební: vývoj hudební kultury jednoho města v posledních 160 letech*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014.

2. Pedagogové Vyšší hudebně pedagogické školy (1953 – 1959)

Rok 1953 se zapsal do ostravské historie velkými písmeny. Díky iniciativě Rudolfa Kubína, Miroslava Klegy, Františka Míty Hradila byla založena Vyšší hudebně pedagogická škola (dnešní Janáčkova konzervatoř) a do pedagogického sboru byli povoláni zkušení učitelé z Ostravska i blízkého okolí. Počet pedagogů se zejména v prvních letech fungování školy dost měnil. Není reálné zde uvést podrobné informace ke všem působícím osobnostem. Považuji za důležité přiblížit dlouholeté profesory a zejména však ty, kteří zanechali největší pedagogickou stopu v Ostravě a vychovali zde své nástupce. Šestici velmi osobitých profesorů a profesorek – Františka Reková, Terezie Trösterová, Josef Kysela, Danuše Myšková, Milada Šlachtová a Zdeněk Stibor – přiblížím v samostatných medailonech v dalších podkapitolách. Získané vědomosti a vzdělání získali převážně v hlavních okolních metropolích (v poměru 3x Praha, 1x Brno, 2x Vídeň). Kromě výše uvedených zde působila řada dalších pedagogů, ale mnozí dnes upadli v zapomnění. Někteří z nich vyučovali pouze povinný klavír nebo se věnovali korepetičím instrumentálního nebo pěveckého oddělení.

V roce založení zde po dobu tří let působil Eduard Böhm, původem z Ostravy, předtím působil na MÚHAZ. Podstatně delší období na VHPŠ strávil místecký rodák Vladimír Čech, který studoval krátce na MÚHAZ, pokračoval na konzervatoři a VŠMÚ v Bratislavě u Anny Kafendové.⁸ Jako pedagog klavírního oddělení zde vychoval pouze 4 absolventy. Vedle pedagogické činnosti vynikal jako citlivý doprovod. Působil v letech 1955 – 1989, pak ještě krátce po roce 1992.

Žofie Fierlová je známá více svým ostravským působením na LŠU, kde z její třídy vzešli známí klavíristé Pavel Kašpar a Jaroslav Klepáč, kteří dále pokračovali ve studiu na pražské AMU. Dále u ní začínal také jazzový klavírista Boris Urbánek. Na ostravské VHPŠ a konzervatoři působila Žofie Fierlová od roku 1954 do roku 1963. Z absolventů VHPŠ vynikl klavírista Jan Vrána, který absolvoval také studium skladby u Josefa Schreibera. Poté pokračoval ve třídě profesorky Ilony Štěpánové – Kurzové na pražské AMU. Po studiích působil Vrána jako dlouholetý hudební režisér v Supraphonu.

⁸ HRADIL, František Míta. *Hudebníci a pěvci v kraji Leoše Janáčka: paměti a dokumentace*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1981. 315 s.

Dlouholetou profesorkou převážně povinných klavírů byla Věra Fišmeisterová, která reprezentovala profil školy zejména na politickém poli. Vyučovala od 1953 do roku 1984. Od počátku fungování VHPŠ zde učila v letech 1953 až 1982 se sedmiletou odmlkou taky Milada Hendrychová, která před tím působila s Miladou Šlachtovou na Vítkovické hudební škole dr. Leoše Janáčka.⁹ Velkou pozornost zasluhuje působení JUDr. Františka Králíčka (1954 – 1971), který se do historie konzervatoře zapsal jako legendární korepetitor, který byl schopný zahrát cokoliv z listu. Pocházel z Jihlavy, své klavírní dovednosti rozvíjel v Praze, Frýdku Místku a také ve Vídni. Za pozoruhodný fakt považuji, že byl ve Frýdku Místku žákem slavného dirigenta a klavíristy Emila Paura.¹⁰

Následující podkapitoly patří v úvodu zmíněné šestici dlouholetých profesorů, kteří zasvětili svůj život klavírní pedagogice a vychovávali své nástupce z řad studentů. Jejich působení ve škole (s výjimkou Františky Rekové) přesahuje trvání VHPŠ a většina z nich pokračuje od roku 1959 na Státní konzervatoři v Ostravě.

⁹ HRADIL, František Míťa. *Hudebníci a pěvci v kraji Leoše Janáčka: paměti a dokumentace*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1981. 315 s.

¹⁰ František Králíček - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3037

2.1. Františka Reková (1897 – 1968)

Jedna z posledních absolventek německého Könemannova hudebního ústavu, Františka Reková, se narodila 5. prosince 1897. Svá studia dále rozvíjela ve Vídni u Augustina Köllnera a v Brně u Viléma Kurze.¹¹ Část svého života strávila také v italském Římě. Získané poznatky a zkušenosti předávala dále svým studentům v Ostravě, nejdříve na Hudební škole dr. Leoše Janáčka ve Vítkovicích a po roce 1953 na Vyšší hudebně pedagogické škole, kde byla povolána jako profesorka klavíru. Částečně vycházela z Kurzovy metody, kterou však doplnila svými osobitými poznámkami. Velký důraz kladla zejména na uvolněnost ruky. V rámci svého působení na VHPŠ v Ostravě vychovala řadu klavíristů, mezi nejznámější patří dlouholetý profesor konzervatoře Zdeněk Stibor, Inge Vysloužilová, profesorka klavíru na lidové konzervatoři a vyhledávaná kantorka na základním stupni hudebního školství Markéta Vartová.

Poslední ze jmenovaných poskytla osobní vzpomínku na svou první profesorku klavíru, přibližující její osobnost a pedagogické metody: *„Francinka, jak jsme ji všichni říkali, byla ohromně muzikální a vnímavá osoba. Bydlela ve vile v Zábřehu, kde jsme se nejméně jednou v měsíci všichni scházeli na domácích koncertech také se studenty její velké přítelkyně a kolegyně Terezie Trösterové. Obě byla napůl němky, takže společně mluvily jen německy. Obě také studovaly ve Vídni. Ve školní budově v ulici Hrabákově učily naproti sobě a často spolu konzultovaly interpretační problémy. Doménou Františky Rekové byla hudba Johanna Sebastiana Bacha a vídeňský klasicismus (Haydn, Mozart, Beethoven a také Clementi). Poměrně brzy zadávala studentům také Chopinovy etudy. Českou hudbu moc nedávala. Pamatuji si, že když jsem hrála České tance, poslala mne na konzultaci k profesoru Kyselovi. Velmi přísná byla u vyučování skladeb J. S. Bacha. Například dvouhlasé invence jsme cvičili každou rukou zvlášť a druhou ruku jsme museli zpívat. Používala své vlastní, originální vyučovací pomůcky a prstová cvičení určená pro každý den a řešící různé interpretační problémy“.*¹²

Františka Reková jako mladá také koncertovala, ale později se z důvodu oční vady věnovala jen pedagogické činnosti. Po založení státní konzervatoře v roce

¹¹ HRADIL, František Míťa. *Hudebníci a pěvci v kraji Leoše Janáčka: paměti a dokumentace*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1981. 315 s.

¹² Rozhovor s Markétou Vartovou, Ostrava, 21. 1. 2019

1959 působila ještě na Lidové konzervatoři. Z výše uvedeného textu je zřejmé, že se jednalo o velkou osobnost, která v Ostravě vychovala mnoho klavírních pedagogů. Zemřela v dubnu 1968.

Její významná absolventka Markéta Vartová šla v odkazu své profesorky a více než 60 let předávala své pedagogické zkušenosti na základní umělecké škole v Porubě. Byla první učitelkou Jana Bartoše a mimo jiné také ředitele pražské konzervatoře Petra Čecha.¹³

¹³ Rozhovor s Markétou Vartovou, Ostrava, 21. 1. 2019

2.2. Terezie Trösterová (1909 – 1998)

Narozena 6. prosince 1909 v polském Těšíně. Vyrůstala v Opavě, kde také studovala na nižším reálném gymnáziu a navštěvovala Keithelovu hudební školu. Mezi léty 1926 – 1937 dojížděla Terezie Trösterová na hodiny klavíru do Vídně, kde studovala u Hedwigy Kanner - Rosenthalové, manželky Lisztova žáka Moritze Rosenthala.¹⁴ Občas ji učil i sám Moritz Rosenthal, jehož první učitel byl Karol Mikuli a posléze sám Ferenc Liszt. O mimořádném talentu Terezie Trösterové svědčí její úspěch na klavírní soutěži ve Vídni v roce 1933, kde získala 3. cenu ve velké konkurenci více než 300 klavíristů. Tenkrát v porotě zasedal mimo jiné Sergej Rachmaninov a Anton Rubinstein.¹⁵

Do roku 1953 byla soukromou učitelkou klavíru v Opavě, s výjimkou období 2. světové války, kdy ji bylo vyučování zakázáno pro její židovský původ. V roce 1953 se stala profesorkou klavíru na VHPŠ v Ostravě a předávala tam své zkušenosti až do svého odchodu do důchodu v roce 1980.

Významná byla také její koncertní a nahrávací činnost. Do 70. let minulého století měla rakouskou státní příslušnost a koncertovala často ve Vídni a v dalších rakouských městech. Doménou jejího repertoáru byla hudba klasicismu a romantismu. Mimořádně krásně interpretovala například Chopinova Nocturna. Záslužné bylo také její provádění soudobých českých autorů z Ostravska (Čestmír Gregor, Vladimír Svatoš, Jan Tausinger a další).

Její nejvýznamnějším absolventem je bezpochyby vynikající český klavírista a dirigent Stanislav Bogunia. Mezi její další významné absolventy patří například dlouholetý ředitel ZUŠ ve Frenštátě pod Radhoštěm Pavel Trubač, vyhledávaná učitelka Libuše Pavelčáková, Ludmila Benešová, působící na lidové konzervatoři v Ostravě nebo známý hudební režisér František Mixa. Za svou dlouholetou praxi na konzervatoři vychovala více než 40 absolventů.¹⁶

¹⁴ Terezie Trösterová - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3227

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ MĚRKA, Ivan. *Almanach 50: Janáčková konzervatoř v Ostravě 1953 - 2003*. Ostrava, 2003.

Pro přiblížení cituji její vzpomínku na studentská léta ve Vídni: „*Způsob studia v mém mládí se značně lišil od dnešního. Vážili jsme si všeho daleko více, a to nejen proto, že studium stálo peníze. Každý neměl to štěstí jako já studovat zadarmo, protože moje učitelka profesorka Hedwig Kanner – Rosenthal mně to umožnila. V její klavírní mistrovské škole ve Vídni se scházeli význační pianisté z celého světa. Byla jsem tak zanícena a cvičila jsem bez ohledu na čas – když to bylo nutné i v noci. Nezapomenutelné jsou ještě dnes pro mne koncerty velkých mistrů. Byli mezi nimi ještě Lisztovi žáci, jako např. Emil Sauer, Moritz Rosenthal, Eugen d'Albert, Emil Paur.*¹⁷ *Slyšela jsem mimo jiné také velké houslisty – jako Hubermanna, dirigenty – jako Toscaniniho, Furtwänglera, zpěváky ve skvělých představeních v opeře atd. Zajímavý byl i debut mladého ruského pianisty Vladimíra Horowitze, který tak upoutal, že během koncertu přiběhlo publikum z jiných vídeňských sálů, aby ho slyšelo. My mladí jsme byli tak fascinováni, že jsme si vybojovali předavky, stáli jsme u podia a křičeli jsme tak dlouho, až umělec zase přišel a hrál často už v temném sále. Tu schopnost nadchnout se hudbou bych přála dnešní mladé generaci. Každý musí být šťasten, kdo se může věnovat hudbě*“.¹⁸

Výše uvedená vzpomínka mi přijde aktuální i pro dnešní dobu. Nadšení je pro umění nezbytnou věcí. V momentě, kdy schází, tak celý proces strádá. Osobnost Terezie Trösterová byla do jisté míry nadčasová. Její vídeňská studia a setkání s žáky Liszta jsou pro nás v dnešní době nepředstavitelná. V rámci ostravské klavírní školy ji právem můžeme považovat za neobyčejný zjev, který inspiroval nejen její studenty, ale také její kolegy, kteří s ní spolupracovali.

¹⁷ Nahrávky Moritze Rosenthala a dalších Lisztových žáků jsou dnes pro nás nejuvěrnějším svědectvím o interpretačním vkusu předminulého století, který je současným trendům poměrně vzdálen.

¹⁸ *Konzervatoř v Ostravě 1974 - 1975: Výroční zpráva konzervatoře za rok 1974 - 1975.* Ostrava, 1975.

2.3. Josef Kysela (1914 – 1975)

Narozen ve Staňkově u Domažlic 23. dubna 1914. Jeho první učitelkou klavíru byla Marie Provazníková, posléze studoval u Emila Mikelky v Plzni (v letech 1930 – 1935) a v Ostravě (1936 – 1938). Svá studia završil na konzervatoři v Praze, kde absolvoval v roce 1941 v mistrovské třídě Jana Heřmana. Založil a řídil Městskou hudební školu v Klatovech a Mariánských Lázních. Od roku 1953 je jeho jméno spjato s VHPŠ v Ostravě, kde vyučoval celkem 12 let, až do roku 1965. Poté působil na konzervatoři a JAMU v Brně.¹⁹

Josef Kysela byl jako pedagog nesmírně zkušený. Rudolf Bernatík přiblížil jeho osobnost slovy: *„Za celý svůj život jsem nepoznal člověka s takto obrovským přehledem o klavírním repertoáru. Skvěle dokázal diagnostikovat, co žákovi chybí. Vždy měl naprosto jasnou představu o tom, jak má skladba vypadat. Nikdy nás neučil klavírní technice, vždy mu šlo o interpretační přístup. V tom byl zásadní rozdíl mezi Kyselou a dalšími profesory VHPŠ“.*²⁰

Z ostravského pedagogického působení vyšlo z jeho klavírní třídy mnoho pozoruhodných pianistů. Jeho nejvýznamnější absolvent je bezesporu Rudolf Bernatík, kterému je věnována jedna z dalších kapitol. K dalším nadějným absolventům patřila jeho pozdější manželka Dana Křístková, účastník první Čajkovského soutěže v Moskvě v roce 1958 Josef Sitek²¹, vyhledávaný klavírní doprovod v Japonsku Jan Horák nebo významný hudební skladatel Eduard Dřízga.

Josef Kysela byl také prvním vedoucím oddělení klávesových nástrojů. Za svého působení v Ostravě vychoval 19 absolventů, z nichž mnozí pokračují v jeho klavírním odkazu.

Významná je jeho nahrávací činnost. Zvláštního ocenění dosáhl za kompletní nahrávku nejrozsáhlejšího cyklu pro klavír, Fibichových Nálad, dojmů a upomínek. V ostravském rozhlase natočil více než 250 skladeb pro sólový

¹⁹ Josef Kysela - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=494

²⁰ Rozhovor s Rudolfem Bernatíkem (23.2.2019, Ostrava)

²¹ Josef Sitek se prvního ročníku Čajkovského soutěže v Moskvě účastnil ještě s dalším klavíristou z Ostravska, Alešem Bílkem. Ten však do Ostravské klavírní školy nespadá. Byl žákem Františka Schafera a Františka Maxiána. Působil také pedagogicky na AMU v Praze.

klavír. Vedle stěžejního repertoáru se věnoval také současné české klavírní tvorbě. Za dlouhá léta působení v rozhlase našlo v Josefu Kyselovi mnoho zpěváků a instrumentalistů pohotového korepetitora.

Josef Kysela byl také členem Slezského klavírního tria, které vystupovalo ve složení Ladislav Gadas (housle), Ivan Měrka (violoncello) a Josef Kysela (klavír). Za dobu své činnosti provedli veřejně a v rozhlase více než 60 klavírních trií.

Krátce byla jeho studentkou současná profesorka ostravské konzervatoře Jarmila Pěčková. Po odchodu Josefa Kysely pokračovala ve studiu u Hedy Stonavské.²²

²² Vyučující na klavírním oddělení JKO. *Hlavní strana JKO* [online]. [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <http://www.jko.cz/klavir-vyucujici>

2.4. Danuše Myšková (1922 – 1993)

Narozena 14. února 1922 v Ostravě. Po ročním studiu na Masarykově ústavu hudby v Ostravě nastoupila na pražskou konzervatoř, kterou absolvovala v roce 1948 v klavírní třídě prof. Emila Mikelky. Po návratu z Prahy působila na hudební škole v Ostravě a po založení Vyšší hudebně pedagogické školy v roce 1953 se stala její profesorkou a působila zde až do svého odchodu do důchodu v roce 1980.²³ Z její třídy vyšlo mnoho úspěšných absolventů, kteří pokračují v její tradici. Jeden z nejvýznamnějších jejích absolventů, Petr Hanousek, pokračoval ve studiu na JAMU v Brně a v současné době je ředitelem ZUŠ Vladislava Vančury v Háji ve Slezsku. Na paní profesorku Myškovou a její přístup k pedagogice vzpomíná následujícími slovy:

*„Za důležitý předpoklad úspěšné výuky považovala vzájemnou důvěru učitele se studentem. Věděla, že učitel není všemocný a bezchybný, nestavěla se do role přísné paní, stačila jí přirozená autorita. Vycházela z toho, že každý žák je trochu jiný, že je třeba rozvíjet jeho osobnost. Dbala na to, aby v hodinách panovala příjemná a tvořivá atmosféra, byla přátelská, optimistické mysli. Chtěla, aby se na výběru repertoáru podílel i student. Přála si, aby byl student schopen hodnotit svůj vlastní výkon, věděl o svých kladech i záporech a spolupracoval tak s pedagogem při hledání cesty k nejlepšímu možnému řešení. Vycházela z toho, že interpret by měl co nejdříve pochopit celou strukturu díla, okolnosti jejího vzniku, provázanost se stylem doby. I když byla skladba studována po částech, chtěla, aby co nejdříve vznikla jasná představa o celkové architektuře hudební formy. Byla přesvědčená o tom, že technická úskalí klavírní hry je prospěšnější vyřešit analýzou konkrétních hudebních pasáží, nikoli prostřednictvím bezduchých prstových cvičení. Vedla žáky k tomu, aby každý motiv či fráze měla jasnou kulminaci, pěstovala zpěvnost kantilény. Neuměla si představit hru na klavír bez vnímání poezie, zvukových nuancí a barev, bez představy stupňování emocí ve vlnách, bez využití všech možných zvukových a stylizačních kontrastů“.*²⁴

V charakteristice pedagogického stylu Danuše Myškové, kterou mne poskytl Petr Hanousek, vidím podobnost se vzpomínkou Rudolfa Bernatíka na Josefa Kyselu. Myšková i Kysela byli absolventi významného českého klavíristy a pedagoga

²³ Rozhovor s Alicí Myškovou, 15. 1. 2019, Ostrava

²⁴ Rozhovor s Petrem Hanouskem, 19. 1. 2019, Háj ve Slezsku

Emila Mikelky. Kysela ani Myšková nebyli zastánci prstových cvičení, jak tomu bylo u některých jiných pedagogů, absolventů zejména brněnské klavírní školy. Tvůrčí proces pro Myškovou i Kyselu byl mnohem důležitější. Rozdílnost u nich spočívala v tom, že Josef Kysela byl hrající pianista, který měl své pedagogické metody podložené také z bohaté koncertní a nahrávací praxe. Danuše Myšková se věnovala výhradně pedagogické činnosti.

2.5. Milada Šlachtová (1922 – 1995)

Velkou osobností ostravské klavírní pedagogiky byla profesorka Milada Šlachtová. Narodila se 17. prosince 1922 v Novém Bohumíně, kde navštěvovala obecnou školu, následně také Československé státní reformní reálné gymnázium. Svá gymnaziální studia dokončila po polském záboru bohumínského gymnázia v Ostravě. Po maturitě v roce 1942 se stala studentkou konzervatoře v Brně v klavírní třídě Anny Skalické. Od roku 1950 vyučovala na Hudební škole Dr. Leoše Janáčka v Ostravě Vítkovicích, jejímž ředitelem byl v té době Janáčkův žák Jan Pešat. Své hudební vzdělání si rozšířila soukromým studiem u Františka Schäfera. Mezi lety 1957 až 1962 studovala na JAMU v Brně u Ludvíka Kundery.²⁵

Od roku 1953 působila na Vyšší hudebně pedagogické škole v Ostravě, později na konzervatoři, kde své cenné zkušenosti předávala studentům až do své smrti v roce 1995. Ze vzpomínek jejich absolventů víme, že o své studenty maximálně pečovala a kromě obvyklých přehrávek a školních koncertů pořádala také přehrávky ve svém domě v Bohumíně, kam za ní studenti dojížděli. V rámci těchto domácích koncertů učila své žáky analyzovat interpretace u sebe navzájem a starší studenti museli radit mladším, jak by řešili daný interpretační problém. Tímto svým zodpovědným přístupem vychovala z řad svých studentů mnoho budoucích pedagogů. Ve svém domě v Bohumíně také uspořádala opakované setkání pro studenty a přátelé s významným ruským klavíristou Olegem Bošňakovičem, pedagogem Institutu Gněsiných.²⁶

Za dobu svého působení na ostravské konzervatoři vzešlo z její klavírní třídy 52 žáků, z nichž nejúspěšnější byli: Jan Marcol, Milan Báchorek, Jana Marcolová, Helena Altrichterová, Anna Schwarzová, Eva Schulmeisterová, Jana Šumníková, Boris Urbánek a mnoho dalších.²⁷ Dovedla všechny své žáky znamenitě motivovat k práci a výčet mnoha skvělých klavíristů i klavírních pedagogů svědčí o jejich mimořádných schopnostech.

²⁵ Milada Šlachtová - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4334

²⁶ Studentkou tohoto významného klavíristy byla v rámci roční stáže v Moskvě současná profesorka Janáčkovy konzervatoře v Ostravě, Monika Tugendlieblová

²⁷ MĚRKA, Ivan. *Almanach 50: Janáčkova konzervatoř v Ostravě 1953 - 2003*. Ostrava, 2003.

Dle mého názoru byl její způsob výuky a metodický postup na svou dobu velmi pokrokový a může být inspirací u současné generace pedagogů. Hlavní pozitivum spatřuji v tom, že byla Milada Šlachtová otevřená novým názorům na klavírní interpretaci. Svědčí o tom hlavně její neustálá touha po sebevzdělávání a návštěvy interpretačních kurzů. Byla velmi inspirována významným českým klavíristou Ivanem Moravcem, kterému také svěřila svou talentovanou žačku Helenu Altrichterovou.²⁸

V rámci svých koncertů prováděla často díla klasiků české hudby. Její repertoár obsahoval především díla Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů či Josefa Suka. Pro ostravský rozhlas natočila mnoho snímků z pera ostravských skladatelů (Miroslav Klega, Čestmír Gregor, Erwin Schulhoff a další).

Milada Šlachtová zemřela 23. října 1995 ve Vítkovické nemocnici v Ostravě.

²⁸ Rozhovor s Milanem Báchorkem, 26.1.2019, Staříč

2.6. Zdeněk Stibor (*1930)

Narozen 26. října 1930 v Ostravě. Hudební základy získal u svého otce Alfonse Stibora. Díky své tetě, operní zpěvačce Ludmile Červinkové, se velmi brzo dostával do uměleckých kruhů. Ludmila Červinková byla absolventkou Pražské konzervatoře, působila v divadlech v Olomouci, v Ostravě a následně v Národním divadle v Praze, kde spolupracovala s Václavem Talichem.²⁹ Stibor poměrně brzo pronikl do uměleckých sfér.

První učitelka klavíru Zdeňka Stibora a zároveň jeho pozdější kolegyně na VHPŠ, Františka Reková, jej vyučovala na Hudební škole dr. Leoše Janáčka v Ostravě Vítkovicích. Byla to právě ona, která ho poslala na studia na Pražskou konzervatoř, kde v letech 1947 – 1953 studoval ve třídě profesora Otty Haši. Po jejím absolvování nastoupil na nově založenou Vyšší hudebně pedagogickou školu v Ostravě, posléze přejmenovanou na konzervatoř, kde vyučoval více než půl století s výjimkou let 1959 – 1963.

V roce 1959 z Vyšší hudebně pedagogické školy v Ostravě vznikla Státní konzervatoř Ostrava. S touto změnou přišly i nové konkurzy. Právě na jednom z nich zasedal jako předseda komise rektor brněnské JAMU dr. Ludvík Kundera. Zdeněk Stibor vypráví, že byl po přednesení požadovaného repertoáru dotázán zmíněným Ludvíkem Kunderou: „*Jak to hrajete? Máte úplně natažené prsty! Vy neznáte Kurzovu metodu?*“³⁰ Stibor mu odpověděl, že se mu takto hraje dobře. Na základě tohoto konkurzu nebyl přijat a v letech 1959 – 1963 vyučoval na hudební škole v Ostravě – Přívoze. O tři roky později se konal nový konkurz, kterému předsedal Josef Hála. Tento konkurz dopadl pro Stibora dobře. Zaujal zde zejména svou interpretací Chopinových skladeb. Od roku 1963 učil Zdeněk Stibor na Ostravské konzervatoři nepřetržitě až do svého odchodu do důchodu v roce 2004.

Pedagogický styl vždy vychází částečně z hráčských zkušeností jedince. Zdeněk Stibor byl velmi talentovaný a intuitivní muzikant a právě intuici se prostřednictvím svého hudebního ideálu a vkusu snažil probouzet ve svých studentech.

²⁹ Rozhovor se Zdeňkem Stiborem, 4. 1. 2019, Ostrava

³⁰ Tamtéž

Z jeho třídy vzešlo mnoho významných pianistů, kteří pokračovali v jeho pedagogickém odkazu na stejné škole. Velkých pedagogických úspěchů dosahuje v posledních desetiletích jeho úspěšná absolventka Monika Tugendlieblová. Dále na Janáčkově konzervatoři působí Milena Pavlorková a Jiří Niedoba. Působil zde také jeho bratr Jan Niedoba, který už bohužel zemřel. Šlo o nesmírně talentovaného studenta, kterého Zdeněk Stibor v roce 1970 připravoval na Mezinárodní klavírní soutěž Fryderyka Chopina ve Varšavě.³¹ Od útlého věku zvládal velmi náročný repertoár. Například v druhém ročníku konzervatoře hrál na jednom z koncertů Sonátu f moll op. 57 „Appassionatu“ Ludwiga van Beethovena.³²

Stiborova koncertní a nahrávací činnost je neméně rozsáhlá. Sám při našem rozhovoru vzpomíná, že měl nejbližší k hudbě klasicismu a zejména k interpretaci děl J. Haydna, W. A. Mozarta či D. Scarlattiho. Tím však nemůžeme říct, že by opomíjel pozdější hudbu. Naopak, z jeho diskografie vidíme, že byl jedním z prvních českých klavíristů, kteří natočili například klavírní sonátu I. Stravinského. O jeho zájmu o současnou hudbu svědčí i jeho pořádání vzdělávacích přednášek a seminářů. Touto činností významně přispíval k obohacení ostravského hudebního prostředí. Zde také často spolupracoval s Československou televizí i rozhlasem, v němž pořídil řadu nahrávek.³³ Kritikou oceněná je zejména jeho nahrávka z roku 1970 v Ostravě, kde uvedl se Státní filharmonií Ostrava Mozartův Klavírní koncert d moll.

Zdeněk Stibor je velmi aktivní i v době mé návštěvy v lednu 2019 a ve svých 88 letech pečlivě sleduje umělecké dění nejen u nás, ale také v zahraničí. Jeho osobní vzpomínky jsou cenným zdrojem informací, jak to v minulosti v Ostravě vypadalo.

³¹ V 8. ročníku Mezinárodní klavírní soutěže Fryderyka Chopina ve Varšavě v roce 1970 zvítězil americký klavírista Garrick Ohlsson. Do finále se z českých účastníků probojoval Ivan Klánský.

³² Archiv školních koncertů Státní konzervatoře z let 1968 - 1972

³³ Zdeněk Stibor - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1003918

3. Pedagogové Státní konzervatoře v Ostravě po roce 1959

V roce 1959 vznikla Státní konzervatoř v Ostravě (z Vyšší hudebně pedagogické školy). Jednalo se pouze o formální přejmenování, vliv nového názvu na klavírní pedagogiku je nulový. Narůstající prestiž a větší zájem ze strany studentů přivádí do Ostravy nové pedagogy, kteří posilují stávající klavírní oddělení. Někteří z nich jsou absolventi MÚHAZ v Ostravě, jiní absolvovali AMU v Praze nebo JAMU v Brně. Zmíněný příliv pedagogů z jiných měst a s ním spojené nové konkurzy na profesorská místa upozadily některé stávající pedagogy. Mnozí z nich školu opustili napořád³⁴, někteří pouze na kratší období³⁵ a někteří pedagogové vyučovali dočasně pouze povinné klavíry³⁶.

Nesmazatelnou stopu v Ostravě zanechali manželé Věra Čanová a Zdeňek Duchoslav, kteří vyučovali od roku 1959 celých 33 let. Ve stejném roce nastoupila také Heda Stonavská, která v Ostravě vyučovala do roku 1969. Pětileté období zde od roku 1963 strávil také čerstvý absolvent AMU v Praze, Rudolf Bernatík. Jeho pozdější aktivity jsou spojeny s Ostravskou univerzitou.

V 60. letech ostravská konzervatoř přilákala další mladé absolventy AMU a JAMU. Prahu opustili absolventi Ilony Štěpánové – Kurzové, Marta Toaderová a Jan Marcol. Z moravské metropole přišla nejdříve Jana Marcolová, poté Zdeněk Pěček, Ladislav Jelínek a v 70. letech také Pavel Motloch.

Vystřídalo se zde podobně jako na VHPŠ mnoho dalších pedagogů, kteří zde působili kratší období, nebo neměli výraznějšího žáka.

Následující podkapitoly věnují přiblížení životních a pedagogických osudů těch, kteří působili ve škole nejdéle a nejvíc se zasadili o rozvoj klavírního oddělení.

³⁴ V roce 1959 zanechává pedagogické činnosti Františka Reková a Zdenka Růžičková

³⁵ Zdeněk Stibor vyučuje v letech 1959 – 1963 na LŠÚ v Ostravě – Přívoze

³⁶ Karla Wojtovičová vzpomíná na svá studentská léta a pedagogické výměny: „Nastoupila jsem do prvního ročníku do klavírní třídy Danuše Myškové, která byla po roce 1959 přeřazena na oddělení povinných klavírů. Po roce 1959 jsem studovala dva roky u Věry Čanové a absolvovala jsem konzervatoř u Zdeňka Duchoslava.“ Danuše Myšková učila znovu hlavní obory až po roce 1970

3.1. Věra Čanová a Zdeněk Duchoslav

Pro zpřehlednění a snadnější pochopení situace si dovolím kapitoly Zdeňka Duchoslava a Věry Čanové propojit, protože k sobě neodmyslitelně patřili. Nejen tím, že byli manželé, ale tvořili spolu také klavírní duo a úzce spolupracovali i v pedagogické činnosti. Učili ve stejné třídě (učebna č. 4 v Hrabákově ulici), střídali se vždy v poledne. Jeden den učil dopoledne Zdeněk Duchoslav, jindy Věra Čanová. Doma se příliš nepotkávali a přesto je to jediné ostravské klavírní manželství, které vydrželo po celý život. Oba měli své vlastní studenty, s kterými však pořádali společné třídní předehrávky a malé koncerty, v rámci kterých vyžadovali od studentů také hodnocení ostatních výkonů.

Hana Kundrátová vzpomíná slovy: *„Jejich názory pro nás za dob studií byly často protichůdné. Přednášeli nám podobné idey, vyřčené však jinými slovy. Je v tom patrný také mužský a ženský prvek. Zdeněk Duchoslav preferoval spíše dirigentský nadhled, často chtěl po studentech, abychom si danou skladbu zadirigovali, Věra Čanová byla větší detailistkou. Oba byli zajedno v úctě k zápisu, ke kterému chovali velký respekt“.*³⁷

Soňa Javůrková doplňuje: *„Zdeněk Duchoslav vyžadoval hru z paměti od první hodiny. Tento fakt se týkal také skladeb Johanna Sebastiana Bacha, které pan profesor vyžadoval z paměti a dokonce po hlasech. Pedagogicky vycházel z Kurzovy metody, kladl velký důraz na dokonalé zvládnutí techniky. Zadával studentům velké množství etud a technických prstových cvičení, jeho vyučovací styl byl velmi precizní“.*³⁸

Zdeněk Duchoslav byl velkým propagátorem české hudby a prostřednictvím jedné z jeho nejlepších absolventek, současné vedoucí oddělení klávesových nástrojů - Hany Kundrátové, se nepřímo zasadil o založení interpretační soutěže „Pro Bohemia“, která se od roku 2000 koná na půdě Janáčkovy konzervatoře v Ostravě. Hana Kundrátová vzpomíná, že to byl právě Zdeněk Duchoslav, který v ní probudil zájem o českou hudbu, a proto společně s Petrem Hanouskem založili tuto soutěž, věnovanou výhradně české literatuře.

Odlíšné názory než známe v dnešní době (kdy je na světě přes 900 klavírních soutěží) měla tato dvojice pedagogů na klavírní soutěže. Dnes jsme zvyklí, že

³⁷ Rozhovor s Hanou Kundrátovou, 17. 1. 2019, Ostrava

³⁸ Rozhovor se Soňou Javůrkovou, 17. 1. 2019, Ostrava

jsou klavíristé, kteří zvládnou 10 i více soutěží ročně a berou to jako hlavní motivační zdroj. Zdeněk Duchoslav s Věrou Čanovou neposílali své studenty často na klavírní soutěže. Soutěž považovali za odměnu a neměli rádi motivaci soutěží, která je v dnešní době poměrně běžná. Studenti museli cvičit, i když zrovna žádnou soutěž nepřipravovali. Také před vystoupením na koncertech musel výkon jejich studentů projít přísnou kontrolou obou profesorů.³⁹

Pro úplnost doplňuji jejich krátké medailony s informacemi o studiích a koncertních aktivitách.

3.1.1. Věra Čanová (1924 – 2015)

*„Hra Věry Čanové upoutá, protože je hudební. Zdá se, že má blíže k věcem, jež je možno pojmouti dramaticky a do nichž lze vložit kus sebe, jak je tomu například u Janáčka. Ale práva zůstává všemu, co hraje. Má silný úhoz zřetelnou inteligentní hru a nebojí se namáhavých úkolů“.*⁴⁰

Už za dob studií přitahovalo interpretační umění Věry Čanové pozornost hudebních kritiků. Tento úryvek se vztahuje k jejímu absolventskému koncertu na pražské konzervatoři, kterou absolvovala v roce 1948 u Albína Šímy.

Věra Čanová se narodila 14. září v Nové Bělé nedaleko Ostravy, kde také získala své první hudební vzdělání. Navštěvovala Masarykův ústav hudby a zpěvu v Ostravě a klavírní třídu Libuše Adamcové – Svobodové.⁴¹

Mezi léty 1948 – 1952 byla studentkou pražské AMU a klavírní třídy Františka Maxiána st. Už za dob studií korepetovala na instrumentální katedře AMU.⁴²

Od roku 1959 vyučovala na ostravské konzervatoři po dobu 33 let. Jedním z jejích prvních absolventů byl v roce 1963 dlouholetý pedagog ostravské konzervatoře a především vyhledávaný korepetitor s fenomenální schopností hry

³⁹ Rozhovor se Soňou Javůrkovou, 17. 1. 2019, Ostrava

⁴⁰ *Konzervatoř v Ostravě 1974 - 1975: Výroční zpráva konzervatoře za rok 1974 - 1975.* Ostrava, 1975.

⁴¹ HRADIL, František Mířa. *Hudebníci a pěvci v kraji Leoše Janáčka: paměti a dokumentace.* 1. vyd. Ostrava: Profil, 1981. 315 s.

⁴² Věra Čanová - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3612

z listu Pavel Motloch. Ryze pedagogickou cestou se vydala její absolventka Liana Svobodová, která na ostravské konzervatoři vyučuje od roku 1992 metodiku hry na klavír. Na oddělení klavírních korepetic dnes působí také Barbora Dvořáková (dříve Dybová), rovněž talentovaná absolventka Věry Čanové.

Jako klavírní interpretka se Věra Čanová soustředila hlavně na současnou klavírní literaturu. Proslavila se interpretováním zejména hudebních skladatelů z jejího kraje (Jan Tausinger, Josef Matěj, František Míťa Hradil, Miroslav Barvík a další). Těmto soudobým českým skladatelům se Věra Čanová věnovala nejen na koncertních podíích, ale také v četných rozhlasových natáčeních.⁴³

3.1.2. Zdeněk Duchoslav (1929 – 2015)

Narodil se 3. října 1929 v Brně. Po maturitě na reálném gymnáziu v Brně v roce 1948 studoval na brněnské konzervatoři u Františka Schäfera, kterou absolvoval v roce 1951, dále pak na JAMU u Ludvíka Kundery. Jelikož pocházel z intelektuální rodiny⁴⁴, vedle klavíru studoval také na filozofické fakultě. Už za dob studií Zdeněk Duchoslav krátce působil na Vyšší hudební škole v Kroměříži (mezi léty 1957 až 1959) a od roku 1959 byl profesorem státní konzervatoře Ostrava až do roku 1992.

Kromě pedagogického působení vystupoval nejen jako sólový, ale také jako vyhledávaný komorní hráč (houslista Ladislav Gořula, zpěvačky Marie Burešová, Dagmar Průšová). Nejzásadnější však byla spolupráce se svou manželkou, klavíristkou Věrou Čanovou, se kterou pravidelně vystupovali na koncertních podíích. Zdeněk Duchoslav pořídil mnoho nahrávek v Českém rozhlase Ostrava. K jeho zásadním koncertům patřil koncert v rámci 2. Interpretační přehlídky ostravské pobočky Svazu československých skladatelů a koncertní umělců v roce 1970, na které interpretoval skladbu Jaromíra Dadáka – Koncert – symfonii pro klavír a orchestr.⁴⁵ Z jeho dalších interpretačních počinů jsou vzpomínány

⁴³ Věra Čanová - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3612

⁴⁴ Rodina Zdeňka Duchoslava se poměrně dobře znala s rodinou Bohuslava Martinů a Vítězslavy Kaprálové. Potkávali na prázdninách v malé obci Tři Studně, která inspirovala vznik kantáty Otvírání studánek Bohuslava Martinů.

⁴⁵ Zdeněk Duchoslav - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4610

provedení skladeb Leoše Janáčka (Zápisník zmizelého a Sonáta pro housle a klavír). Hudbu Leoše Janáčka hrával Zdeněk Duchoslav rád a často. Zajímavé je, že ji nerad dával studentům. Se studenty se rád „učil“ nové skladby, které sám v repertoáru neměl.⁴⁶

Za dobu svého pedagogického působení na ostravské konzervatoři byl vedoucím oddělení a z jeho třídy vzešlo mnoho významných absolventů. Jednou z jeho prvních absolventek byla v roce 1964 Karla Wojtovičová, později manželka Zdeňka Stibora. V jeho pedagogických šlépějích pokračuje současná vedoucí oddělení Hana Kundrátová a také ředitelka konzervatoře Soňa Javůrková. Z jeho dalších studentů na ostravské konzervatoři působí na oddělení povinného klavíru a korepetic Ivana Hotárková, Marie Horáčková a Emílie Spasojevičová. Po odchodu do důchodu v roce 1993 žil Zdeněk Duchoslav v Ostravě, kde také 18. února 2015 zemřel.

Zdeněk Duchoslav byl typický představitel brněnské klavírní školy. Patrné vlivy ze strany Schäfera vedly Duchoslava k celoživotní touze po dokonalosti a preciznosti. Janáčkův žák a interpret jeho děl, Ludvík Kundera, předal Duchoslavovi cenné autorovy poznámky k interpretaci jeho klavírního díla.

⁴⁶ Rozhovor se Soňou Javůrkovou, 17. 1. 2019, Ostrava

3.2. Jan Marcol (*1938)

Narodil se 26. listopadu 1938 v Ostravě - Vítkovicích. Během 2. světové války se celá rodina skrývala na jižní Moravě, poté strávil své dětství v Opavě, kde byl jeho prvního učitelem klavíru Antonín Kašper. Po studiu na Vyšší hudební škole v Kroměříži navštěvoval konzervatoř v Ostravě, kterou absolvoval v roce 1960 v oborech klavír u Milady Šlachtové a skladba u Miroslava Klegy. Na svém absolventském koncertě v Ostravě hrál mimo díla J. S. Bacha, L. van Beethovena, F. Chopina, B. Bartoka, S. Prokofjeva také vlastní Preludium a fugu v barokním slohu. Už svým absolventským koncertem zaujal místního kritika Emila Dlaska, který v recenzi napsal: *„...je povolán k slibné dráze, neboť už nyní ukazuje neobvyklou v jeho mládí cílevědomost, uvědomělé umělecké ambice, ale také vyspělost a jistou pevnou mužnost a suverenitu v postoji k dílu“*.⁴⁷ Svá studia završil na AMU v Praze, kde studoval u Ilony Štěpánové – Kurzové.

O výjimečném talentu tohoto ostravského klavíristy a pedagoga svědčí skutečnost, kdy si jej jako svou náhradu vybral profesor František Maxián st. Ve třetím ročníku svého studia na pražské AMU s Českou Filharmonií provedl 3. klavírní koncert Sergeje Prokofjeva. Tento koncert se konal 22. 11. 1963 v Domě umělců. Českou Filharmonii řídil Bohumil Gregor. Naučil se ho údajně za necelý měsíc v Jeseníkách, kam jezdili s rodinou na chalupu.⁴⁸ Kritik Bohumil Karásek po tomto koncertě napsal mimo jiné: *„Mladý umělec projevil nejen dobré nervy, ale také mnoho pozoruhodného technického umění. Sólový part zvládl bezpečně s velkou muzikálností a stylově čistě. Jeho interpretace potřebuje dravější spár, větší dávku robustnosti ve vypjatých místech. Potřebuje prostě zrát. Ale základ je bezpečný a dává předpoklady, aby se Marcol v budoucnu neobjevoval na pražských koncertech jen v záskocích.“*⁴⁹

Z ostravských koncertů je významné jeho provedení Ravelova klavírního koncertu G dur s Janáčkovou Filharmonií Ostrava pod taktovou předního francouzského dirigenta Serge Bauda. Za pozoruhodný fakt považují, že jeho repertoár obsahoval originální verzi Stravinského Petrušky. Z nahrávací činnosti stojí za zmínku natáčení skladeb současných českých autorů, zejména však

⁴⁷ DLASK, Emil. *Kritika absolventského koncertu Jana Marcola*. Ostrava, 1960.

⁴⁸ Rozhovor s Janou Marcolovou, 15. 1. 2019, Praha

⁴⁹ KARÁSEK, Bohumil. *Kritika koncertu ČF*, Praha, 1963.

Čestmíra Gregora, který jej pokládal za svého „dvorního pianistu“. Mnoho z jeho nahrávek se uskutečnilo v ostravském rozhlase.

Na ostravské konzervatoři působil mezi léty 1967 až 1987. Za těchto dvacet let z jeho třídy vyšlo mnoho absolventů – k nejvýznamnějším patří René Adámek a Libuše Tichá. Oba pokračují v pedagogickém odkazu svého učitele, René Adámek v Bánské Bystrici a Libuše Tichá na Gymnáziu a Hudební škole hlavního města Prahy.⁵⁰

Svědectví jeho studentů i jeho bývalé manželky se shodují v tom, že se jednalo o velmi tvořivého pedagoga, který byl zaujat neustálým hledáním zvukových zajímavostí. Přirozeně to vyplývá z repertoáru, který mu byl nejbližší (Ravel, Debussy, Prokofjev a další).

Po roce 1987 působil Jan Marcol jako korepetitor Národního Divadla v Praze, kde si jej oblíbil Ivan Kusnjer a právě v jeho třídě působil na pražské AMU.

⁵⁰ Rozhovor s Janou Marcolovou, 11. 1. 2019, Praha

3.3. Jana Marcolová (*1944)

V návaznosti na Jana Marcola nemohu opomenout také jeho tehdejší manželku Janu Marcolovou, jejíž pedagogické působení v Ostravě přispělo k obohacení o zcela nový předmět – klavírní improvizaci. Narodila se 30. listopadu 1944 v Bohumíně, kde také získala první hudební vzdělání u varhaníka Vladimíra Včelného. Od 8 let navštěvovala soukromé hodiny u profesorky Milady Šlachtové. Ve 12 – ti letech se pro svůj mimořádný talent stala nejmladší studentkou Vyšší hudebně pedagogické školy v Ostravě. Svůj talent prokázala mimo jiné svým vítězstvím v Beethovenově klavírní soutěži v Opavě v roce 1956. U přijímacích zkoušek na konzervatoř však z politických důvodů přijata nebyla a v roce 1957 nastoupila na konzervatoř v Bratislavě, kde studovala až do maturity ve třídě profesorky Evy Pappové. Po maturitě přestoupila zpět do Ostravy ke své profesorce Miladě Šlachtové, u které v roce 1964 absolvovala. Mimo klavírní hru se věnovala také kompozici. V letech 1964 – 1968 studovala na JAMU v Brně, nejdříve u Františka Schäfera, který však v roce 1966 zemřel. Svá studia dokončila u Karla Jandery. Na ostravské konzervatoři působila od roku 1967 do roku 1987 a proslula zejména jako jedna z prvních profesorek klavírní improvizace. Své pedagogické názory a metody zaznamenala v publikaci *Klavírní improvizace pro děti*. Od roku 1987 až dodnes působí na Gymnáziu a Hudební škole hlavního města Prahy.⁵¹

⁵¹ Rozhovor s Janou Marcolovou, 11. 1. 2019, Praha

3.4. Marta Toaderová (*1939)

Narodila se v roce 1939 v Lískovci, nedaleko Frýdku Místku, v kterém také získala své první hudební vzdělání. Po vítězství v dětské klavírní soutěži zaujala renomovanou profesorku Arnoštu Grünfeldovou, která zasedala v porotě a vyzvala ji, aby k ní šla studovat na konzervatoř v Praze. Záhy bylo rozhodnuto a Marta Toaderová byla přijata do její klavírní třídy. Na konzervatoři v Praze studovala v letech 1954 až 1960. Pokračovala na pražské AMU u Ilony Štěpánové – Kurzové, absolvovala v roce 1966. S oběma profesorkami měla velmi blízké až rodinné vztahy. Vysokoškolské studium považuje Marta Toaderová za nejplodnější období svého života a hudebního růstu, kdy měla možnost studovat pod vedením jedné z nejrenomovanějších kantorek v historii české klavírní pedagogiky.⁵² Profesorka Ilona Štěpánová – Kurzová částečně vycházela z tradice svého otce, Viléma Kurze, ale své pedagogické metody obohatila o vlastní zkušenosti z koncertní praxe (byla považována za zázračné dítě, v 11 letech hrála poprvé mj. Chopinův klavírní koncert, ve 14 Čajkovského). Velmi inspirativní pro Ilonu jistě bylo také přátelství s legendárním ruským pedagogem H. Nejgausem. Své metody zaznamenala v díle „Klavírní technika“, na kterém pracovala více než 20 let a navázala zde částečně na dílo svého otce, Viléma Kurze, „Technické základy klavírní hry“.⁵³ Z jejího díla o klavírní technice vycházela při svém vyučování také Marta Toaderová, která však vytvořila jistou syntézu s vlastními poznatky získanými postupem pedagogického procesu.

Marta Toaderová měla slibně nakročeno ke kariéře koncertní pianistky. Od studentských let však také tíhla k pedagogice a doučovala soukromě žáky své profesorky Arnošky Grünfeldové. Tady to bylo její první setkání s pedagogickou činností, které následně zasvětila celý svůj život. Výčet absolventů Marty Toaderové je obrovský. Z působení na třech hudebních institucích vychovala přes 90 absolventů, s kterými také absolvovala mnoho klavírních soutěží.

Marta Toaderová vyučovala na konzervatoři v Ostravě od roku 1966 nepřetržitě do roku 2010. Jejím dalším působištěm se stala v roce 1991 nově založená umělecko – pedagogická katedra Ostravské univerzity, kde působila do roku

⁵² Rozhovor s Martou Toaderovou, 29. 1. 2019, Praha

⁵³ Ilona Štěpánová – Kurzová – Wikipedia. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ilona_%C5%A0t%C4%9Bp%C3%A1nov%C3%A1-Kurzov%C3%A1

2013. Neméně zásadní bylo její šestileté období na JAMU v Brně (1987 – 1993). Mnoho z jejich studentů konzervatoře u ní pokračovalo na dvou výše zmíněných vysokých školách.

Záhy po nastoupení do pedagogického procesu začala být Marta Toaderová také častou tváří pedagogických seminářů a přednášek a to nejen v Moravskoslezském kraji ale také v sousedním Polsku. Pravidelně zasedala v odborných porotách klavírních soutěží (Virtuosi per musica pianoforte, Beethovenův Hradec, Smetanovská klavírní soutěž, Soutěž konzervatoří, Mezinárodní klavírní soutěž Petera Toperczera v Košicích a další).

K nejvýznamnějším absolventům Marty Toaderové patří laureáti klavírních soutěží a dnes významní koncertní klavíristé a pedagogové – Norbert Heller, Xenie Hranická, Renáta Lichnovská – Ardaševová, Karla Fucimanová, Radana Kubíčková – Foltýnová, Eliška Gazdová - Novotná, Ivo Kahánek, Alexandr Starý a mnoho dalších. V dětském věku byl jejím žákem také vítěz soutěže Královny Alžběty v Bruselu Lukáš Vondráček.

Obdivuhodné úsilí věnovala Marta Toaderová v přípravě svých studentů na klavírní soutěže, z kterých si zpravidla odváželi hlavní ceny. Za velmi ambiciózní a nevídanou myšlenku považuji účast jejího studenta Norberta Hellera na Mezinárodní klavírní soutěže Fryderyka Chopina ve Varšavě v roce 1975, kdy mu bylo čerstvě 17 let. Zvládnutí neobyčejně těžkého repertoáru a zejména mediálního tlaku v takto mladém věku obdivuhodné. Norbert Heller se účastnil také neméně prestižní soutěže Čajkovského v Moskvě v roce 1978. U těchto největších soutěží je i účast v prvním kole úspěchem. Reálných úspěchů ve formě první ceny dosáhl například v roce 1976 v klavírní soutěži Beethovenův Hradec, kdy se stal jejím absolutním vítězem.

Titul absolutního vítěze získalo mnoho dalších jejich studentů, například Ivo Kahánek v Celostátní soutěži Concertino Praga v roce 1994, Václava Černožorská v Soutěži konzervatoří v Pardubicích v roce 1992 nebo také mladý Lukáš Vondráček v klavírní soutěži Amadeus Brno v roce 1995.⁵⁴ Výčet cen a absolvovaných soutěží studentů Marty Toaderové je obrovský a zasloužil by si samostatnou studii.

⁵⁴ Rozhovor s Martou Toaderovou, 29. 1. 2019, Praha

Pedagogický přístup Marty Toaderové charakterizují nejlépe její vlastní slova: *„Věnuji většinu času muzikantskému ztvárnění a pochopení skladby do hloubky. Neupřednostňuji techniku před výrazovým projevem, ale snažím se vždy o tu nejlepší a nejuvěrnější interpretaci a ta se bez spolehlivé techniky neobejde.“*⁵⁵

⁵⁵ Rozhovor s Martou Toaderovou, 29. 1. 2019, Praha

3.5. Zdeněk Pěček (*1943)

Dalším dlouholetým profesorem působícím na Janáčkově konzervatoři v Ostravě přesně 50 let byl Zdeněk Pěček. Začal zde vyučovat krátce po studiích na JAMU v Brně u Františka Schäfera a Otakara Vondrovce. Oba představitelé brněnské klavírní školy formovali jeho pozdější dráhu pedagoga i pianisty. František Schäfer, žák Viléma Kurze, jej naučil systematickosti, jak pracovat se skladbami a využívat správně technických cvičení. Naproti tomu Otakar Vondrovic, koncertující pianista, Pěčka inspiroval zejména svými praktickými radami. Předtím studoval v Ostravě u Hedy Stonavské.⁵⁶

Během doby svého působení na ostravské konzervatoři převzal funkci vedoucího klávesového oddělení po Zdeňku Duchoslavovi. Do roku 1989 se věnoval převážně korepetitorské činnosti. Svým žákům poté předával své dlouholeté zkušenosti z praxe. Od svého mladí byl typem intuitivního muzikanta, který si i přes metodické snahy všech profesorů zachoval vlastní postoj ke klavírní interpretaci. Filozofii vlastního postoje aplikoval i ve své pedagogické praxi. Oproti jiným pedagogům působícím v Ostravě bychom dnes asi mohli namítnout, že volnost, kterou svým studentům nechával, byla až přílišná. Nicméně hledání hranic v hudbě je nekonečným tématem, které každý vnímá trochu jinak.

Vedle pedagogické činnosti byla neméně zásadní jeho činnost koncertní. Spolupráce s mnoha sólisty, pěveckými sbory a Janáčkovou filharmonií Ostrava. Zvláště zásadní je jeho dlouholetá spolupráce s Pěveckým sdružením moravských učitelů a Moravským komorním sborem. V sólové literatuře se Zdeněk Pěček věnoval zejména uvádění soudobých skladeb.

Z jeho 21 absolventů vynikl Pavel Wlosok, který je v současné době profesorem jazzového klavíru na Western Carolina University School of Music. Skladatelka Markéta Dvořáková rovněž prošla klavírní třídou Zdeňka Pěčka. Třidu hudebního gymnázia absolvoval také Miroslav Beinhauer, který pokračoval ve studiu na JAMU v Brně. V současné době se věnuje doktorskému studiu a interpretaci klavírní literatury australských skladatelů 20. století.⁵⁷

⁵⁶ Rozhovor se Zdeňkem Pěčkem, 24. 2. 2019, Brušperk

⁵⁷ Tamtéž

4. Pedagogové Ostravské univerzity

Jak jsem již zmínil v první kapitole, činnost Ostravské univerzity je spjata s Rudolfem Bernatíkem, který svoji neúnavnou snahou přispěl k zrovnoprávnění této školy na úroveň vysokých hudebních škol v Praze a Brně. Z historického hlediska se jedná o podstatně mladší školu, vedle Janáčkovy konzervatoře, proto se zde logicky nevystřídalo pedagogů tolik. Často mnozí z pedagogů konzervatoře působili i na univerzitě (např. Marta Toaderová, Monika Tugendlieblová, Xenie Hranická a další). V podkapitolách zde přiblížím životní osudy Rudolfa Bernatíka, coby zakladatele vysokého hudebního školství v Ostravě a Eleny Gilels, která svým působením obohatila ostravskou klavírní školu o ruský interpretační pohled.

4.1. Rudolf Bernatík (*1937)

Narozen 6. března 1937 v Havířově – Šumbarku. Od dětských let projevoval velký talent. Jeho první učitelka klavíru byla jedna z absolventek Ústavu hudby a zpěvu v Ostravě, Vlasta Lipinová. Rudolf Bernatík za ní dojížděl do Českého Těšína. Od roku 1951 pokračoval ve studiu na Státní konzervatoři v Bratislavě u Zity Parákové (absolventky Viléma Kurze). Důvodem jeho studia v Bratislavě byla absence středního hudebního školství v Ostravě.⁵⁸

Po založení VHPŠ v Ostravě v roce 1953 přestoupil Rudolf Bernatík do Ostravy a stal se žákem Josefa Kysely, významného klavírního pedagoga. Na jejich spolupráci vzpomíná Rudolf Bernatík dodnes v tom nejlepším. Josef Kysela jej seznámil s velkým klavírním repertoárem. V roce 1956 nastupuje Rudolf Bernatík na AMU v Praze, kde dále rozvíjí svůj talent pod vedením Františka Raucha. Oba rozhodující kantoři v životě Rudolfa Bernatíka byli žáky Emila Mikelky.

O velkém progresu v interpretačním umění svědčí jeho soutěžní úspěchy v následujících letech. V roce 1957 získal Bernatík 3. cenu v mezinárodní klavírní soutěži v Moskvě a v roce 1960 se probojoval do druhého kola světoznámé Mezinárodní klavírní soutěže Fryderyka Chopina ve Varšavě.⁵⁹ Prostřednictvím těchto soutěží získal nejen cenné zkušenosti, ale představil se, co by interpret klavírní literatury světoznámým pianistům zasedajícím v jejich porotách. Jména jako například Lev Oborin nebo Arthur Rubinstein není potřeba více představovat.

Svá pražská studia završil recitálem v Domě umělců v roce 1961, kde přednesl díla Beethovena, Čajkovského, Prokofjeva a Fišera. Koncertní aktivity provázely Rudolfa Bernatíka celý život. Dlouhá léta pravidelně spolupracoval s Janáčkovou filharmonií Ostrava, s kterou provedl 17 klavírních koncertů. Věnoval se také komorní hře s ansámblem Musici moravienses, který založil v 70. letech minulého století. Koncertní cesty je zavedly do mnoha Evropských zemí, ale také do Jižní Ameriky nebo do Japonska. Neméně zásadní je také jeho nahrávací činnost pro Český rozhlas.

⁵⁸ VHPŠ byla založena až v roce 1953

⁵⁹ MAZUREK, Jan. *Rudolf Bernatík (*1937): ostravský klavírista, klavírní pedagog, skladatel a organizátor hudebního života*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2016.

V Ostravě se založil o dnešní podobu Fakulty umění Ostravské univerzity. Pedagogicky zde působil od roku 1966. Mezi jeho nejvýznamnější žáky jsou dnes považováni Lukáš Vondráček, vítěz prestižní klavírní soutěže královny Alžběty v Bruselu v roce 2016, současný vedoucí katedry klávesových nástrojů FU OU, Lukáš Michel, dále Jakub Hypš nebo Lukáš Poledna.

4.2. Elena Gilels (1948 – 1996)

„Elena Gilels přinesla do Ostravy základy ruské klavírní školy. Někdo je přijal, někdo ne“. Těmito slovy přibližuje osobnost pianistky zvučného jména emeritní profesor Fakulty umění Ostravské univerzity, Rudolf Bernatík, který ji v roce 1991 pozval do Ostravy na nově založenou umělecko – pedagogickou katedru Ostravské univerzity.

V 90. letech měla Ostrava pianistku světového jména. Ruská klavíristka Elena Gilels se narodila 5. září 1948, studovala na Moskevské a Leningradské konzervatoři pod vedením klavíristů jako Vera Gornostayeva⁶⁰, Yakov Flier⁶¹ nebo Pavel Serebryakov. Její učitelé byli významnými pedagogy v Rusku a vedle Eleny Gilels vychovali mnoho dalších slavných pianistů.

Dcera slavného otce vyrůstala v prostředí největšího hudebního světa. Sama se tím často chlubila. Její hudební vkus byl mimořádně vytříbený, interpretace spíše poučná.⁶² Bezesporu však svým pětiletým ostravským působením zdejší klavíristy inspirovala. Často chodila na koncerty, hodnotila výkony a dávala své podnětné rady ostatním. Její častou poznámkou bylo: „Nehraj jako ladič“.⁶³

Vedle jejich profesorů ji formovala koncertní spolupráce s jejím otcem, slavným Emilem Gilelsem. Vystupovali spolu jako klavírní duo po mnoho let a koncertovali po celém světě. Natočili mnoho z klavírní literatury na čtyři ruce či dva klavíry.⁶⁴

Mezi její ostravské absolventy patří Marie Horáčková, která v současné době korepetuje na Janáčkově konzervatoři v Ostravě. Elena Gilels bohužel zemřela po pěti letech svého ostravského působení na dovolené v Rusku.

⁶⁰ Na Moskevské konzervatoři byl jejím učitelem Heinrich Neugauz. Mezi její další úspěšné studenty patřili Ivo Pogorelich, Sergei Babayan, Dina Joffe. Z mladší generace vynikl například Lukas Geniušas.

⁶¹ Yakov Flier byl mimo jiné učitelem Mikaila Pletneva, Mikhaila Rudyho a dalších.

⁶² Rudolf Bernatík v našem rozhovoru s úsměvem podotkl: „Elena nebyla Emil“.

⁶³ Rozhovor s Monikou Tugendlieblovou, 28. 2. 2019, Hranice na Moravě

⁶⁴ Elena Gilels – Wikipedia. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Elena_Gilels

4.3. Igor Katajev (*1922)

Vedle Eleny Gilels zde rozhodně patří kapitola o dalším ruském klavíristovi, který nepřímo formoval ostravskou klavírní školu. Igor Katajev působil jako profesor na Janáčkově konzervatoři i na Ostravské univerzitě, kde vyučoval klavírní improvizaci a hru z listu. Výuka hlavních oborů mu nebyla svěřena údajně z komunikačních důvodů. Mluvil výhradně rusky.⁶⁵

Narodil se 18. února 1922 v Rusku, kde také získal své vzdělání. Jeho učitelé byli Heinrich Nejgauz a Lev Oborin.⁶⁶ Pro nás dnes již legendy, ke kterým vzhlížíme při poslechu jejich nahrávek. V Ostravě působil od 90. let minulého století až do roku 2012.

Právem si získal vážnost svým širokým muzikantským rozhledem, kterému jistě pomohl fakt, že Katajev nebyl pouze klavíristou, ale také uznávaným hudebním skladatelem. Za doby mého studia na Janáčkově konzervatoři (2008 – 2012) velmi rád vzpomínám na to, když byl Igor Katajev přítomen v mých hodinách klavíru. Nebyla to záležitost pouze profesorky Moniky Tugendliebové, u které jsem studoval, ale také dalších. Jeho poznámky se týkaly často hudební formy a charakteru, který hudba vypovídá. Dával nám cenné podněty a nutil o skladbách přemýšlet.

Naprosto fenomenální byla jeho paměť. Po koncertech klavírního oddělení, kterých se pravidelně účastnil, byl schopen smysluplně hodnotit výkony všech, aniž by si psal jakékoliv větší poznámky. V době kdy jsem ho poznal, mu bylo téměř 90 let. Nejcennější byly jeho poznámky k interpretaci ruské hudby. Dodnes si v paměti uchovávám jeho rady k ruským velikánům, jako Rachmaninov, Skrjabin a další, které jsem měl možnost s ním konzultovat.

⁶⁵ Rozhovor s Monikou Tugendliebovou, 28. 2. 2019, Hranice na Moravě

⁶⁶ Igor Katajev - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1001235

5. Současnost klavírního oddělení Janáčkovy konzervatoře

Klavírní oddělení Janáčkovy konzervatoře sídlí stejně jako celá škola od roku 1996 v nově zrekonstruované budově, kde má k dispozici 7 klavírních učeben s dvěma křídly, určených k výuce pouze hlavních oborů. Tento fakt ve srovnání například s konzervatoří v Praze, kde jsou klavírní třídy pouze 3, vnímám jako velmi pozitivní a nadstandardní. Kromě učeben je k dispozici také komorní sál Antonína Dvořáka, který je využíván ke klavírním předehrávkám a zkouškám a samozřejmě koncertní sál Leoše Janáčka s koncertním křídlem značky Steinway, zakoupeným v roce 2007.

O rozvoj studentů se ve školním roce 2018/2019 stará celkem 8 vyučujících hlavních oborů, v čele s vedoucí oddělení Hanou Kundrátovou.

Opět pro představu o historických souvislostech a pedagogických tradicích uvádím stručné medailony současných pedagogů Janáčkovy konzervatoře v Ostravě. Nevěnuji se zde jejich pedagogickým metodám, protože jsou zatím ve fázi vývoje a zhodnocení bude efektivnější až s odstupem času.

Zajímavým faktem je, že všichni současní pedagogové jsou bývalí studenti této školy. Z mého pohledu je to na jednu stranu důkaz, že konzervatoř plodí velmi kvalitní absolventy, kteří dále předávají získané zkušenosti. Na druhou stranu by bylo přínosné, kdyby se v budoucnu našel adekvátní kantor z jiného prostředí, který by obohatil ostravskou klavírní školu o nové interpretační pohledy.

Hana Kundrátová

Absolventka klavírní třídy Zdeňka Duchoslava v roce 1979 na Státní konzervatoři v Ostravě, rozvíjela své pianistické dovednosti dále na JAMU v Brně ve třídě Inessy Janíčkové.⁶⁷ K dalšímu rozšíření hudební obzorů měla Hana Kundrátová možnost v rámci stáže na konzervatoři v Kyjevě, kde studovala pod vedením Olgj Dmitrijevny Liforenko. Pravidelně se také vzdělává v rámci Metodického centra JAMU. Na Janáčkově konzervatoři v Ostravě působí od roku 1984 a v současné době vykonává funkci vedoucí klávesového oddělení. K jejím nejvýznamnějším studentům patří Jiří Janík, Vladimír Halíček či Nikol Boková.

Michal Bárta

V roce 1997 absolvoval Janáčkovu konzervatoř v Ostravě ve třídě Xenie Hranické, poté pokračoval na Ostravské univerzitě u Marty Toaderové. Na JKO pedagogicky působí od roku 2001. Jeho hlavní náplní je však koncertní činnost, která ho zavedla nejen do mnoha zemí Evropy, ale také například do Jižní Korey. Je vyhledávaným komorním hráčem a působí jako korepetitor na Ostravské univerzitě.

Xenie Hranická

Absolventka Marty Toaderové v roce 1986 pokračovala ve studiích na pražské AMU ve třídě Miroslava Langera. Svá studia obohatila stáží v rakouském Grazu u Waltera Groppenbergera a také mistrovskými kurzy u Haliny Czerny – Stefanske. Na ostravské konzervatoři působí od roku 1991 a k jejím významným studentům patří Tomáš Klement, Adam Farana a další.

Jiří Janík

Zástupce mladší generace pedagogů, absolvent Hany Kundrátové v roce 1998 pokračoval ve studiích na JAMU v Brně. Jako pedagog hlavních oborů působí od roku 2012.

Soňa Javůrková

Studovala hru na klavír u Zdeňka Duchoslava na konzervatoři v Ostravě, poté pokračovala na VŠMÚ v Bratislavě u doc. Evy Fischerové – Martvoňové. V rámci

⁶⁷ Innesa Janíčková působila na JAMU v Brně od roku 1973 a mezi její nejvýznamnější studenty patří Igor Ardašev.

své koncertní činnosti spolupracovala s našimi předními orchestry (Janáčkova filharmonie Ostrava, Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín), a také komorními soubory (Kubínovo kvarteto). Od roku 1988 působí pedagogicky na Janáčkově konzervatoři v Ostravě a od roku 2004 je její ředitelkou. Dlouhodobě se zabývá školským a uměleckým managementem. Pod jejím vedením se JKO stala významným centrem kulturního života Ostravy a přední umělecko-vzdělávací institucí Moravskoslezského kraje. V roce 2011 obdržela od ministra kultury a národního dědictví Polské republiky diplom za mimořádný přínos k propagaci Roku Fryderyka Chopina. Soňa Javůrková je také místopředsedkyní výboru Asociace konzervatoří České republiky.⁶⁸

Jarmila Pěčková

Dlouholetá profesorka Janáčkovy konzervatoře zde vyučuje od roku 1971. Začínala coby jedna z posledních studentek u jednoho ze zakládajících profesorů ostravské VHPŠ, Josefa Kysely. Ostravskou konzervatoř absolvovala v roce 1968 u Hedy Stonavské. Svá studia završila na JAMU v Brně u Otakara Vondrovce. Za 48 let vychovala řadu absolventů.

Monika Tugendlieblová

Ostravskou konzervatoř absolvovala v roce 1972 ve třídě Zdeňka Stibora. Ve studiích pokračovala na AMU v Praze, kde byl jejím kantorem Zdeněk Jílek. Její další kroky vedly do Moskvy, kde studovala na proslulém Institutu Gněsiných ve třídě slavného pianisty Olega Bošňakoviče. Získané vědomosti předává studentům na této škole od roku 1977. K jejím nejvýraznějším studentům patří Martin Kasík, Marcel Javorček, Michal Šupák, Tomáš Vrána a mnoho dalších.

Michal Zátopek

Nejmladší z pedagogického sboru, začal vyučovat hlavní obor klavír v roce 2018. JKO absolvoval v roce 2007 ve třídě Jarmily Pěčkové. Ve studiu pokračoval na VŠMÚ v Bratislavě u Idy Černecké a svá vysokoškolská studia završil na FU OU ve třídě Ivo Kahánka.

⁶⁸ Rozhovor se Soňou Javůrkovou, 17. 1. 2019, Ostrava

6. Současnost Fakulty umění Ostravské univerzity

Klávesová katedra Fakulty umění Ostravské univerzity sídlí v současnosti v budově na Sokolské třídě v centru Ostravy. Na blízkou budoucnost je plánovaná výstavba nového areálu na Černé louce. Stávající budova je kapacitně nevyhovující a postrádá zejména koncertní sál.

V současné době zde mají možnost uchazeči studovat u 4 pedagogů. Funkci vedoucího katedry klávesových nástrojů vykonává Lukáš Michel. Všichni čtyři pedagogové jsou absolventi ostravské konzervatoře.

Lukáš Michel

Absolvoval Janáčkovu konzervatoř v Ostravě. Do pátého ročníku byl posledním žákem Milady Šlachtové. Po její smrti dokončil studia u Moniky Tugendliebové. V roce 2000 absolvoval na ostravské univerzitě u Rudolfa Bernatíka. Svá studia završil na VŠMÚ v Bratislavě doktorským titulem u Stanislava Zamborského.

Eliška Novotná

Absolventka ostravské konzervatoře u Marty Toaderové a AMU v Praze u Ivana Klánského dosahovala velkých úspěchů v českých i zahraničních soutěžích. Jako jedna z mála českých klavíristek se probojovala do druhého kola Chopinovské soutěže ve Varšavě v roce 1995.

Jana Vondráčková

Vystudovala konzervatoř v Ostravě u Milady Šlachtové a AMU v Praze u Františka Malého. Své vzdělávání završila postgraduálním studiem na Akademii Muzyczne v Krakově. V letech 2001 – 2008 působila také na Janáčkově konzervatoři v Ostravě. Na ostravské univerzitě vyučuje od roku 2003 dosud.

Martin Kasík

Od října 2018 se stal pedagogem na částečný úvazek také jeden z nejlepších českých klavíristů střední generace, Martin Kasík. Absolvent Janáčkovy konzervatoře v Ostravě u Moniky Tugendliebové a HAMU v Praze u Ivana Klánského zvítězil v několika prestižních klavírních soutěžích (Pražské Jaro,

Young concert artist competition New York). Vedle bohaté koncertní činnosti se přirozeně vyvíjí i jeho činnost pedagogická.⁶⁹

⁶⁹ Rozhovor s Lukášem Michelem, 3. 3. 2019, Ostrava

7. Významní klavíristé přesahující žánr klasické hudby

V závěrečné kapitole bych zde rád zmínil jména několika významných klavíristů, kteří začali na poli klasické hudby a všichni studovali na Janáčkově konzervatoři. Časem se u nich projevilo fenomenální nadání pro jazzovou hudbu a dnes sklízí úspěchy na mnoha místech světa. Tento jev a změna žánru je poměrně běžný i ve světové praxi, mnoho slavných jazzmanů bylo v mládí výbornými klavíristy na poli klasické hudby (Bill Evans, Keith Jarrett, Chick Corea nebo Herbie Hancock).

Prvním z nich je **Boris Urbánek**, studoval nejdříve u Žofie Fierlové na LŠU v Ostravě, posléze absolvoval konzervatoř v klavírní třídě Milady Šlachtové. V současné době je přední tváří ostravské jazzové scény, vystupuje v kapelách TUTU, Boris Band Combination, Rhythm Desperados a Agharta Gang.⁷⁰

Podobný osud potkal i absolventa klavírní třídy Zdeňka Pěčka, **Pavla Wlosoka**, kterého jsem zmiňoval v kapitole věnované jeho profesorovi.

O generaci mladší, klavírista **Tomáš Kačo** pochází z Nového Jičína a studoval nejdříve na Janáčkově konzervatoři v Ostravě u Pavla Motlocha. Pokračoval na AMU v Praze nejdříve u Borise Krajného, později u Iva Kahánka, kterou úspěšně absolvoval v roce 2013. V současné době je velmi úspěšný absolvent jazzového klavíru na prestižní Berklee College of Music v Bostonu. V loňském roce vystoupil na sólovém recitálu v Carnegie Hall.⁷¹

Vrstevník Tomáše Kača, klavírista **Michal Šupák** začínal rovněž jako student Janáčkovy konzervatoře v Ostravě v klavírní třídě Moniky Tugendliebové, pokračoval na AMU v Praze nejdříve u Miroslava Langra, po jeho smrti absolvoval rovněž u Iva Kahánka. V současné době se věnuje koncertování v multižánrové kapele Noisy Pots. Byl zakládajícím členem populární kapely Charlie Straight.⁷²

⁷⁰ Osobní stránky Borise Urbánka. [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <http://www.borisurbanek.com>

⁷¹ Osobní stránky Tomáše Kača. [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <http://www.tomaskaco.com>

⁷² Rozhovor s Monikou Tugendliebovou, 28. 2. 2019, Hranice na Moravě

8. Přínos a shrnutí ostravské klavírní školy

Odpověď na otázku, co přinesla ostravská klavírní škola je jasná. Desítky skvělých klavírních pedagogů, kteří dále předávají získané zkušenosti, ať už ve světě nebo v městě, kde své dovednosti před lety rozvíjeli sami. Mnoho z nich se věnuje aktivní koncertní činnosti a koncertují u nás i v zahraničí.

Obě poválečná období byly dobou velkého rozvoje a právě v této době Ostrava přitahovala mnoho zajímavých osobností. Po první světové válce v době první republiky se jednalo spíše o osobnosti kolem ostravského rozhlasu. Po druhé světové válce a po založení středního hudebního školství v Ostravě zde působilo nejvíce různorodých pianistických osobností v historii Ostravy. Bylo to zajisté dáno obohacením dvou představitelk vídeňské školy (Terezie Trösterová, Františka Reková). Zejména první jmenovaná byla osobností, která kolem sebe šířila velké nadšení a radost z hudby, kterou sama hrála nebo vyučovala své žáky. Naproti tomu zde bylo mnoho mladých a nadějných absolventů nově založené AMU v Praze, kteří rozvíjeli velký pedagogický odkaz Ilony Štěpánové – Kurzové (Marta Toaderová, Jan Marcol) nebo Františka Maxiána (Věra Čanová). Moravskou metropoli reprezentovali absolventi Ludvíka Kundery (Milada Šlachtová, Zdeněk Duchoslav), později Františka Schäfera a Otakara Vondrovce (Zdeněk Pěček, Jarmila Pěčková).

Je zajímavé srovnání pedagogických metod pedagogů v rámci škol a měst, ve kterých získali své vzdělání. Rozdíly můžeme najít zejména v jejich přístupu a prioritách. Můžeme si tak snadněji představit, jak asi učili jejich pedagogové. Tato myšlenka mne fascinuje zejména v případě Terezie Trösterové, která měla možnost studovat u manželky Lisztova žáka Moritze Rosenthala. Doba romantických tradic, nám již těžko představitelná, v ní jistě zanechala mnoho autentického. Na internetu je mnoho dostupných nahrávek Lisztových žáků, které nám zčásti usnadní vhled do doby minulých staletí.

Pražskou linii zastupovali nejdříve žáci Emila Mikelky - Josef Kysela a Danuše Myšková. Svědectví jejich žáků se jasně shodují v tom, že nikdy nebyli nuceni k cvičení technických cvičení za účelem ryze technickým. Hlavní bylo hledání správného interpretačního přístupu. Jako jasný kontrast k tomuto pedagogickému postoji vyvstává jejich mladší kolega Zdeněk Duchoslav, odchovanec brněnské konzervatoře a JAMU. Touha po dokonalé technické preciznosti, kterou se snažil v žácích probudit zadáváním spousty etud, je

odrazem jeho učitele Františka Schäfera, který byl žákem slavného Viléma Kurze. Určitou syntézu obou krajních poloh představovala Marta Toaderová, která získala od Ilony Štěpánové – Kurzové spolehlivé a dokonalé základy metodiky, jak správně využívat klavírní techniku. Díky své vrozené muzikalitě a intuici se snažila o propojení techniky a hudebního výrazu.

Rozdíly však můžeme najít taky ve stylu vyučování u Zdeňka Duchoslava a Milady Šlachtové. I přesto, že studovali u stejných profesorů (Schäfer, Kundera) se jejich vyučovací styl značně lišil. Milada Šlachtová dokončila svá studia na JAMU už coby profesorka ostravské konzervatoře a její touha po sebevzdělávání pokračovala i v průběhu dalších desetiletí. Často navštěvovala se svými studenty různé interpretační semináře (zejména Ivana Moravce). Její pohled na pedagogiku se tím vyvíjel a vysvětlují si tím zmíněný rozdíl ve vyučovacím stylu u ní a Zdeňka Duchoslava.

Jak jsem již zmiňoval v dřívějších kapitolách, Zdeněk Duchoslav spolupracoval při vyučování s Věrou Čanovou. Jejich životní porozumění panovalo i v profesní sféře. Jejich priorita byla precizní hra zvládnutá do nejmenších detailů. Nebyli však příznivci klavírních soutěží a málokdy své žáky někam posílali. V pohledu na klavírní soutěže se zde jako ideální protipól nabízí Marta Toaderová, která se svými studenty nastudovala a připravila celkem 121 soutěžních programů.⁷³

V počtu soutěží zajisté vede Marta Toaderová. V počtu absolventů vítězí Milada Šlachtová, coby nejdéle vyučující profesorka od doby založení VHPŠ, až do své smrti v roce 1995. Součet jejich absolventů činí 52.

V současnosti zde působí skvělí pedagogové, ale většina z nich nabyla své vzdělání v České Republice (s výjimkou krátkých zahraničních stáží). Přál bych Ostravě, aby řady pedagogů obohatili také ti, kteří dlouhou dobu studovali nebo působili mimo ČR a vnesli by do stávajícího prostředí novou energii a jiné interpretační názory, jako to po válce udělaly Reková a Trösterová.

Vídeňská studia se týkaly také klavíristy Františka Králíčka, ale ten se pedagogické činnosti nevěnoval. Jeho schopnosti hry z listu a schopnost citlivě doprovázet se zapsaly do ostravských dějin. V jeho stopách se později vydali absolventi JAMU, Zdeněk Pěček a Pavel Motloch. Oba můžeme považovat za

⁷³ Rozhovor s Martou Toaderovou, 29. 1. 2019, Praha

nástupce a pokračovatele odkazu Františka Králíčka v rámci korepetitorské činnosti, kterou vykonávali nejen na konzervatoři ale také na univerzitě.

Závěr

Mým hlavním cílem bylo obeznámit čtenáře s hlavními ostravskými pedagogy, kteří nejvíce formovali ostravskou klavírní školu po roce 1945. Vzhledem k téměř úplné absenci literatury byly mým hlavním zdrojem informací osobní rozhovory s mnoha osobnostmi hudebního života v Ostravě. Snažil jsem se o co nejuvěrnější a nejobjektivnější přístup v hledání informací, abych přinesl čtenáři ucelené informace o zásadních osobnostech ostravské klavírní školy.

Ostrava dala světu mnoho skvělých hudebníků, kteří dnes koncertují po světě. Nejinak je tomu u klavíristů. Právě proto jsem si vybral toto téma, jako svou diplomovou práci. Zajímala mne celková situace v ostravském hudebním školství.

Je jasné, že člověk je tvor společenský a prostředí je tvořeno určitým společenstvím. Proto jsem si jistý, že všichni klavírní pedagogové, kteří v Ostravě v minulosti působili, se určitým způsobem formovali a inspirovali navzájem. V hudbě to totiž platí o to víc. Inspirace je vedle píle a talentu jednou z nejdůležitějších věcí v životě hudebníka.

Seznam použitých pramenů a literatury

Seznam literatury

MAZUREK, Jan. *Ostravská hudební kultura od konce 19. století do současnosti*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2010.

STEINMETZ, Karel. *Ostrava hudební: vývoj hudební kultury jednoho města v posledních 160 letech*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014.

HRADIL, František Míťa. *Hudebníci a pěvci v kraji Leoše Janáčka: paměti a dokumentace*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1981. 315 s.

MAZUREK, Jan. *Rudolf Bernatík (*1937): ostravský klavírista, klavírní pedagog, skladatel a organizátor hudebního života*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2016. ISBN 978-80-7464-855-7

MĚRKA, Ivan. *Almanach 50: Janáčková konzervatoř v Ostravě 1953 - 2003*. Ostrava, 2003.

Seznam internetových pramenů

Ilja Hurník – Wikipedia. [online]. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Ilja_Hurn%C3%ADk

Ilona Štěpánová – Kurzová – Wikipedia. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Ilona_%C5%A0t%C4%9Bp%C3%A1nov%C3%A1-Kurzov%C3%A1

Elena Gilels – Wikipedia. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Elena_Gilels

Vera Gornostayeva – Wikipedia. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Vera_Gornostayeva

Yakov Flier - Wikipedia. [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Yakov_Flier

Terezie Trösterová - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15].

Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3227

Milada Šlachtová - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15].

Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4334

Zdeněk Duchoslav - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15].

Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4610

Věra Čanová - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15].

Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3612

Zdeněk Stibor - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1003918

Igor Katajev - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1001235

František Králíček - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-03-18].
Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3037

Inessa Janíčková - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-10].
Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=2814

Josef Kysela - Český hudební slovník [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=494

Rozhovor s Rudolfem Bernatíkem. [online]. [cit. 2019-03-10].
Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostava/zpravy/bernatik-klavirista-skladatel-ostava-ostavske-stopy.A180901_424674_ostava-zpravy_jaga

Vyučující na klavírním oddělení JKO. *Hlavní strana JKO* [online].
[cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <http://www.jko.cz/klavir-vyucujici>

Osobní stránky Borise Urbánka. [online]. [cit. 2019-04-17].
Dostupné z: <http://www.borisurbanek.com>

Osobní stránky Tomáše Kača. [online]. [cit. 2019-04-17].
Dostupné z: <http://www.tomaskaco.com>

Seznam ústních pramenů - osobní rozhovory

Zdeněk Stibor (4. 1. 2019, Ostrava)

Soňa Javůrková (17. 1. 2019, Ostrava)

Hana Kundrátová (17. 1. 2019, Ostrava)

Marta Toaderová (29. 1. 2019, Praha)

Markéta Vartová (18. 1. 2019, Ostrava)

Ivan Měrka (5. 1. 2019, Ostrava)

Jana Marcolová (11. 1. 2019, Praha)

Alice Myšková (15. 1. 2019, Ostrava)

Milan Báchorek (26. 1. 2019, Staříč)

Rudolf Bernatík (23. 2. 2019, Ostrava)

Zdeněk Pěček (24. 2. 2019, Brušperk)

Monika Tugendliebová (28. 2. 2019, Hranice na Moravě)

Lukáš Michel (3. 3. 2019, Ostrava)

Přílohy

Příloha č. 1 – Terezie Trösterová

Příloha č. 2 – Josef Kysela

Příloha č. 4 – Milada Šlachtová

Příloha č. 3 – Jan Marcol

PROGRAM

Profesoři ostravské konzervatoře VĚRA ČANOVÁ a ZDENĚK DUCHOSLAV přinesli jako klavíristé - solisté ostravské hudební kultuře velké hodnoty. Věnovali jí nejlepší plody svého nadání, hudebního intelektu i své lidské a umělecké zralosti. Oba umělci, vedle světového pianistického repertoáru /Bach, Mozart, Beethoven, Chopin atd./ kladli největší důraz na českou hudební tvorbu minulosti i přítomnosti. Zodpovědný umělecký přístup k soudobé české tvorbě - ať na koncertech či v rozhlasové studiu - je přímo příkladný. Jejich interpretační láskou a ovšem i pýchou je klavírní dílo Leoše Janáčka.

Oba umělci jsou také výbornými komorními hráči a právě práce v komorní oblasti je před léty přivedla na myšlenku objevit dnešnímu posluchači vlastně utajené /protože neprováděné/ ale významné skladby pro čtyři ruce W.A. Mozarta, Fr. Schuberta, J. Brahse, P. Hindemitha a jiné.

Široké a hluboké hudební vzdělání obou interpretů zaručuje přísny hodnotný výběr a dobrou technickou připravenost zase adekvátní interpretaci. Velkou předností umělců je nejen bezpečný smysl pro vedení hudební fráze, pro zvukovou kulturu a stavbu hudebních celků, jak se to výrazně projevuje např. v Mozartově, Schubertově, Brahsově či Hindemithově skladbě, ale i neomylný cit pro intelektuálně vybroušenou a poněkud ironicky naostřenou miniaturu Poulencovu či Stravinského.

- Johannes Brahms : Variace na téma Roberta Schumanna
- Paul Hindemith : Sonata
Mírně
Živě
Klidně
- Franz Schubert : Fantasie f-moll op.103
- Wolfgang
Amadeus Mozart : Sonata C-dur
Allegro
Andante
Allegretto
- Francis Poulenc : Sonata
Prélude
Rustique
Final
- Igor Stravinskij : Pochod
Valčík
Polka

Příloha č. 5 – Program koncertu klavírního dua Čanová - Duchoslav

Příloha č. 6 – Zdeněk Stibor s Janem Niedobou

Příloha č. 7 – Marta Toaderová

REPERTOÁR

- J. S. Bach — Toccata e moll
Toccata D dur
- L. v. Beethoven — Sonáta op. 27 č. 2 cis moll
Sonáta op. 109 E dur
Sonáta op. 90 e moll
Koncert pro klavír a orchestr Es (č. 5 op. 73)
- J. Haydn — Sonáta h moll
- J. Brahms — Variace na Paganiniho téma
- F. Chopin — Balada F
Preludia
Koncert pro klavír a orchestr č. 2 f moll
- R. Schumann — Dětské scény
Symfonické etudy
- C. Debussy — Pour le piano
- L. Janáček — Sonáta (1. 10. 1905)
- I. Stravinskij — Suita z baletu Petruška
- S. Prokofjev — Sonáta č. 2 d moll
Toccata
Koncert pro klavír a orchestr č. 3 C dur
- Č. Gregor — Popelec
Sonata in tre tempi
- L. Bárta — II. sonáta
- B. Smetana — Hulán z Českých tanců
Polka a moll z Českých tanců
F dur z Českých tanců
Etuda C dur
- J. Suk — Životem a snem
- M. Pěnička — Koncert pro klavír a orchestr
- B. Bartók — 14 bagatel

RECITALY

- J. S. Bach — Toccata
- L. v. Beethoven — Sonáta (op. 27, č. 2) cis moll
„Měsíční svit“
- F. Chopin — Preludia
- B. Smetana — Hulán, Polka F dur, a moll
z Českých tanců
Koncertní etuda C dur
- L. Janáček — Sonáta 1. 10. 1905
- I. Stravinskij — Suita z baletu Petruška
* * *
- J. Haydn — Sonáta h moll
- L. v. Beethoven — Sonáta e moll op. 90
- L. Bárta — II. sonáta
- C. Debussy — Pour le piano
- Č. Gregor — Sonata in tre tempi
- S. Prokofjev — II. sonáta d moll

KRITIKY

... Třetí koncert pro klavír (op. 26) S. Prokofjeva přímo srší rytmickou vitalitou; ale i poetickou lyričností... Jan Marcol se vyrovnal s tímto dílem způsobem vpravdě mistrovským. Jeho hru nelze pojmově dobře vystihnout. Jeho hra musí být slyšena!

NOVÁ SVOBODA — M. Kaduch

... O Gregorově sonátě chtěl bych jen podotknout, že ve vynikajícím provedení Jana Marcola doznala skladba svou novou premiéru a dodala celému večeru na umělecké závažnosti. Celému koncertu interpretačně dominoval výkon Marcolův.

HUDEBNÍ ROZHLEDY — M. Navrátil

... Jan Marcol je všechno jiné, jen ne řadový pianista. Především je to umělec s názorem... každá hudba má v jeho představě určitý charakter, určitou vyhraněnost, určité možnosti doslovit náladovou polohu, v níž je napsána... Marcol si svého Beethovena přivlastňuje. Přitahuje si patetický rytmus beethovenovských témat k svému obrazu. A je to obraz energického mladého muže, který nemá rád přehánění a který umí přesně odhadnout, kolik nadsázky a v jakém směru moderní posluchač snese a kde jsou její hranice. Je to obraz básnivého ducha s bohatou fantazií a s čirým, lyrickým smyslem pro prostou líbeznost (zejména v pomalé větě).

NOVÁ SVOBODA — Č. Gregor

... S velkým zájmem bylo očekáváno nejen vystoupení japonského dirigenta, ale i výkon mladého ostravského klavíristy — Jana Marcola... Výkon sólisty večera vycházel z neskrývaného maximálního soustředění, nesl všechny znaky velkého umění. Marcolův Beethoven byl ztvárněn osobitě, s uměleckou fantazií, vroucí lyrikou, která je snad nejvlastnější jeho povahovému založení, i mladickým temperamentem.

VEČERNÍK — J. K.

... Vystoupení Jana Marcola bylo právem přijato s nadšením. Pro tohoto skromného umělce není brilantní technika cílem, ale dává jí plně do služeb obsahu tohoto obtížného díla. S citlivou muzikálností dovedl výrazně rozepívat druhou větu a vnést do ní potřebný klid a vyrovnanost a v závěrečném randu nečekaně rozehrál bohatou paletu barev, aniž by porušil čistou linii přísně klasické beethovenovské interpretace.

NOVÁ SVOBODA — (r)

... Je málo umělců — a počítají se k světovým špičkám — kteří mají jako Jan Marcol zvukovou fantazií, cit pro možnosti nástroje a schopnost to vše realizovat neomylnou technikou. Jeho akcenty a pointace frázi, tah jeho gráce, kontrasty lyriky a vzrušení, tvoří z jeho hry nezapomenutelný zážitek.

VEČERNÍK — (rg)

Uplynulá koncertní sezóna 1969-70 přinesla řadu děl významných domácích i cizích skladatelů... Sólistické vrcholy vidím u klavíristů Ivana Moravce, Jana Marcola a sovětského Viktora Jerska.

NOVÁ SVOBODA — M. Kaduch

Bohuslav Martinů

Koncert pro smyčcové kvarteto a orchestr

Allegro vivo
Adagio
Tempo moderato

(Ostravské kvarteto: Miroslav Melkus, Oldřich Samlík,
Rudolf Šrubař, dr. Ivan Měrka)

Sergej Prokofjev

Koncert pro klavír č. 3

Andante
Andantino
Allegro ma non troppo

(Jan Marcol - klavír)

Wolfgang Amadeus Mozart

Koncert pro klavír d moll

Allegro
Romance
Rondo. Allegro assai

(Zdeněk Stibor - klavír)

Sergej Rachmaninov

Koncert pro klavír č. 2 c moll

Moderato
Adagio sostenuto
Allegro scherzando

(Rudolf Bernatík - klavír)

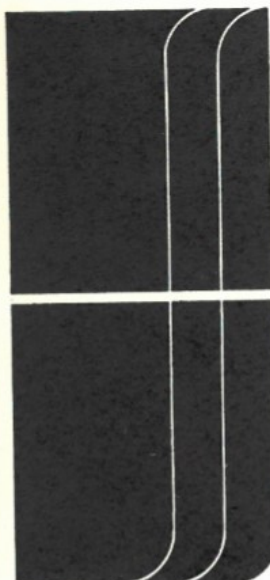
Státní filharmonii v Ostravě řídí dr. Otakar Trhлік

Čtvrtek 26. března 1970 Dům kultury VŽKG v Ostravě

Pátek 27. března 1970 Fučíkův sál v Olomouci

2. (druhá) interpretační přehlídka

Svazu českých skladatelů v Ostravě

**Svaz
českých
skladatelů
v Ostravě**

Příloha č. 9 - Program koncertu tří ostravských klavíristů z roku 1970

Příloha č. 11 – Rudolf Bernatík s Lukášem Vondráčkem

Příloha č. 10 – Klavírní oddělení JKO v roce 2003. Zleva: Karla Wojtovičová, Liana Svobodová, Zdeněk Pěček, Martina Zelová, Pavel Motloch, Xenie Hranická, Pavel Rybka, Monika Tugendliebová, Lukáš Michel, Hana Kundrátová, Jarmila Pěčková, Marta Toaderová

Příloha č. 12 – Rudolf Bernatík se svou první učitelkou klavíru Vlastou Lipinovou a Josef Kysela (u klavíru)